

Η ΕΡΕΥΝΑ ΙΔΡΥΘΗ
ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡ-
ΔΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΣΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟ-
ΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Ἐρευνα

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΥΨΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΥΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙ-
ΚΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμός Μυχιολογικαὶ Ἐπιστήμαι.

ΤΟΜ. Ε΄. — ΤΕΥΧ. ΣΤ΄.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ, 1910

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ, Ἰούνιος 1910.

Οἱ ἄμερικανοὶ ἐργάται ἀγγέλλουν τὴν ἴδρυσιν **Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἀμερικῆς** δι' ὃ τοὺς συγκαίρομεν μετὰ τινος ὑπερηφανείας διὰ τὴν σύμπτωσιν ὅτι πράττουν τοῦτο εὐθὺς μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ **Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος**.

Ἀπέχομεν ὅμως νὰ συγχαρῶμεν αὐτοὺς διὰ τὴν περίεργον ἰδέαν ἣν ἔσχον νὰ προσκαλέσωσι τὸν Ρουζβελτ νὰ γίνῃ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου.

Ὁ Ρουζβελτ εἶνε ἐπιτήδειος πολιτευόμενος καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ θέσιν ἐπὶ κεφαλῆς Συνδέσμου Ἐργατικῶν Τάξεων. Τοῦτο θὰ ἤρκει νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν ἡμῶν ὡς σοσιαλιστῶν. Ἀλλὰ τί θὰ εἴπουν οἱ ἀναγνώσται μας ὅταν τοὺς πληροφορήσωμεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ θέσις τοῦ Ρουζβελτ θὰ εἶνε ἔμμισθος; Καὶ τί ἀκόμη θὰ εἴπουν ὅταν μάθουν ὅτι ὁ ὀρισθεὶς μισθὸς εἶνε 500,000 φράγκα κατ' ἔτος;

Ὅτι τὰ καθήκοντα ἐνὸς τοιούτου προέδρου εἶνε βαρύτερα οὐδεὶς ἀγνοεῖ· ὅσῳ ὅμως βαρέα καὶ ἂν εἶνε, ἡμῖσι ἑκατομμύριον κατ' ἔτος εἶνε δυσανάλογος ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας ἣν συνεπάγονται. Μετ' ὀλίγον θ' ἀκούσωμεν ὅτι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις τῆς Ἀμερικῆς ἀπεφάσισαν νὰ ψηφίσουν 10 ἑκατομμύρια πρὸς ἀνέγερσιν ἀνακτόρου διὰ τὸν πρόεδρόν των!

Εἴμεθα εὐτυχεῖς ἀναγγέλλοντες τὴν συνενόησιν ἣτις ἐπαγιάθη ἐσχάτως μετὰ τῶν βουλγάρων σοσιαλιστῶν καὶ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Σύνδεσμος θὰ συνέλθῃ τὴν 1 Αὐγούστου εἰς Γενικήν Συνεδρίασιν, καὶ θὰ παρίσταται ἐν αὐτῇ ὁ ἡγέτης τῶν βουλγάρων καὶ ῥωμούνων σοσιαλιστῶν Ρακόβσκυ, ὃν ὁ Σύνδεσμος θὰ φιλοξενῇ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Ἀθήναις, μετὰ τῆς συνοδουσίης αὐτὸν Ἐπιτροπῆς.

Ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατέστη κατάδηλον ἀπὸ τινων μηνῶν ὅτι ἐξ ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία διακρίνονται διὰ τὴν μυωπίαν, καὶ ἀνοίαν τῶν πολιτευομένων των. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔπεσαν εἰς τὴν παγίδα τῶν κεφαλαιούχων τῆς Εὐρώπης, οἱ ὅποιοι, ἀποβλέποντες εἰς μέλλοντα ἀμνητον κερδῶν, ὤθησαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου τοὺς δύο λαοὺς εἰς μοιραίαν ἐχθροπάθειαν καὶ συγκρούσιν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀξιοθηρηθῆναι ταύτης καταστάσεως δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλο τι ἢ ἐξόντωσις τῶν δύο Κρατῶν, ὀπισθο-

δρομήσις τοῦ ἐργατικοῦ ἀγῶνος ἐν ἀμφοτέροις καὶ θρόμβος τῆς εὐρωπαϊκῆς πλουτοκρατίας μετὰ τῶν ὀλίγων δορυφόρων τῆς ἐν Τουρκίᾳ, καὶ ἐν Ἑλλάδι. Δυσὲν θάτερον ἢ ὁ σλαβισμὸς θὰ διαθεχθῇ τὰ δύο Κράτη ἢ, τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, θ' ἀφυπνισθῶσιν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις τῆς Ἑλλάδος σῶζουσαι τὸν ἑλληνικὸν ἀνθρωπισμὸν.

Δὲν εἶνε μικρὰ ἡ ταραχὴ καὶ ἐξάρθρωσις ἣν θὰ προκαλέσωσι αἱ ἐκλογαὶ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως κατ' ἣν στιγμὴν μεγάλη διεθνῆ γεγονότα δυνατὸν νὰ συμβῶσιν. Ὅσον αἰσχος ἔαν ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἐξερχόμενος ἐκ τῆς κραυγῆς τῶν κομματικῶν ἐρίδων, αἴτινες κατ' εὐφημισμὸν προαναγγέλλονται ὡς ἐκλογαὶ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, εὖρη ἑαυτὸν δέσμιον δυνάμει διεθνούς τινος Συνθήκης, διαφυγούσης τὴν ἐκ τοῦ κομματισμοῦ ἐσκοτισμένην ἀντίληψίν του. Οὕτως ἢ ἄλλως, ὡς ἔχουσιν αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ θεσμοὶ μας, οὐδεὶς ἔχει δικαίωμα νὰ συγκαλέσῃ Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ δὲν πρόκειται κἂν περὶ ὑποσχέσεως. Μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τῆς τελευταίας Βουλῆς, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἔθνος, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποσχεθῇ ἡμῖν ὅτι εἶνε δικαίωμά μας νὰ ἐξασκῶμεν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ ἀρίστη καὶ μόνη νόμιμος λύσις θὰ ἦτο ἔαν αὐτοκλήτως συνήρχοντο ὅσον τάχιστα οἱ δήμαρχοι τοῦ Κράτους εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐκηρύσσοντο Ἐθνοσυνέλευσις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων.

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ πρὸ τινων ἐτῶν προέβη εἰς βεβουλευμένα διαβήματα ὅπως ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου Α' εἰς τὰς μεγάλας ἀληθείας τοῦ Σοσιαλισμοῦ, καὶ δὲν ἐγκατέλειπε πᾶσαν ἐλπίδα ἀκόμη περὶ ἐπιτυχίας τῶν διαβημάτων τῆς. Ἡ ἰδέα μας ἦτο νὰ ἀνεφαίνετο ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὁ πρῶτος βασιλεὺς σοσιαλιστῆς. Ἀφ' ὅτου ὅμως ὁ Βικτωρ Ἐμμανουήλ Γ' προσεικλύσθη ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Φέρρη εἰς τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας, ἡ προτεραιότης ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀπομένει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔλθῃ δευτέρα. Εἶνε καλὸν νὰ ἀναφανοῦν μερικαὶ βασιλεῖς σοσιαλισταί. Ὁ Ἰταλὸς βασιλεὺς ἀπαθεύει τὴν ὀξυδέρκειάν του τασσόμενος μετὰ τὰς ἰδεώδῃ τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Εἰς πρόσφατον περί σοσιαλισμοῦ διάλεξιν τοῦ Φέρρη, ὁ βασιλεὺς ἠκούσθη μέχρι τέλους προσεκτικῶς καὶ ἔτα ἐπὶ τῆς χεῖρα τοῦ ρήτορος, θερμῶς συγκαίρομα αὐτὸν διὰ τὸ κήρυγμά του.

Η ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΔΙΟΣΥΓΚΡΑΣΙΑ.

[Άρθρον τοῦ ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ William James]

Οἱ σύγχρονοι λαοὶ δὲν ἄγονται ἀπὸ τὰ αὐτὰ ἐλατήρια πρὸς πόλεμον ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤγοντο οἱ ἀρχαῖοι. Ὅσῳ μεγάλα ἀγαθὰ καὶ ἂν ἐπαγγέλλεται εἰς πόλεμος, δὲν ὁρέγεται εἰς λαὸς σήμερον νὰ πολεμήσῃ εἰμὴ ὅταν αἱ ἀδικοὶ ἐνέργειαι ἐνὸς ἐχθροῦ δὲν ἀφίνουν ἄλλην διέξοδον. Καὶ τότε ὁ πόλεμος ἐπιβάλλεται ὡς ἀναπόφευκτος ἀνάγκη. Μόνον ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτρέπεται ὁ πόλεμος τὴν σήμερον.

Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως ἐκινούντο ἀπὸ ἄλλα ἐλατήρια. Ἡ λεηλασία, ἡ αἰχμαλωσία, ὁ φόνος, ἡ ἀρπαγὴ τῶν γυναικῶν, αὐτὰ εἴκνον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο. Τῶν ἀρχηγῶν τὸ ἦθος ἦτο κράμα φιλοδοξίας καὶ ἀδυναμίας. Ὁ σημερινὸς πόλεμος εἶνε τόσον δαπανηρὸς ὥστε αἰσθανόμεθα ὅτι τὸ ἐμπόριον εἶνε καλιτέρα λεωφόρος πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀπληστίας μας. Μολαταῦτα ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔχει κληρονομήσει ὅλα τὰ φιλοπόλεμα καὶ φιλόδοξα ἔνστικτα τοῦ ἀρχαίου, καὶ οἱ πολεμικοὶ φόροι εἶνε οἱ μόνοι φόροι τοὺς ὁποῖους πληρώνει ἀγογγύστως, ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ προϋπολογισμοὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν.

Ἡ ἱστορία εἶνε λουτρὸν αἵματος. Ἡ Ἰλιάς εἶνε μακρὰ ἀφήγησις περὶ τοῦ πῶς ὁ Διομήδης καὶ ὁ Αἴας, ὁ Σαρπηδῶν καὶ ὁ Ἔκτωρ ἐφόνευον. Αἱ στυγερώτεραι λεπτομέρειαι τῆς ἀπανθρωπίας ἐκτυλίσσονται ὥστε ὁ ἑλληνικὸς νοῦς ἐπὶ αἰῶνας ἐποτίσθη ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία κατήντησε νὰ παρουσιάσῃ πανόραμα ψευδοπατριωτισμοῦ καὶ παλληκαρῶσύνης ἀσμενιζούσης εἰς τὸν πόλεμον χάριν τοῦ πολέμου. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μέγιστος τῶν ὑπαρξάντων πολιτισμῶν ἐξωντώθη.

Ἀναγνώσατε καὶ θὰ ἰδῆτε. Ὑπερηφάνεια, χρυσίον, γυναῖκες, δοῦλοι, διέγερσις, αὐτὰ ἦσαν τὰ μόνα ἐλατήρια τῶν ἑλληνικῶν πολέμων. Εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, παραδείγματος χάριν, οἱ ἀθηναῖοι προσκαλοῦν τοὺς κατοίκους τῆς Μήλου ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν δεσποτείαν των. Διαπραγματεύσεις γίνονται, ἀλλ' οἱ μῆλιοι εἶνε ἀνίσχυροι οἱ δὲ ἀθηναῖοι ἰσχυροὶ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου ἐπικρατεῖ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεως τῶν μηλίων νὰ ὑποταχθῶσιν ἦτο ὅτι οἱ ἀθηναῖοι κατέλαβον τὴν Μῆλον, καὶ ὡς ὁ Θουκυδίδης ἀφηγεῖται «ἐθανάτωσαν ὄλους τοὺς στρατευσίμους, αἰχμαλωτίσαντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά. Κατόπιν ἔστειλαν πεντακοσίους ἀποίκους ἐξ Ἀθηνῶν.» Ὁρθὸς λόγος δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ταύτην ἐκστρατείαν, οὔτε ὑπῆρχεν ὀρθὸς λόγος εἰς ὄλον τὸ στάδιον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μόνον ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου τούτου περιέβαλε τὴν ὄλην δρᾶσιν του μὲ μίαν αἰγλήν ῥωμαντικὴν. Ἀπόδειξις ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ στρατηγοὶ του καὶ οἱ τοποτηρηταὶ του ἐπετέθησαν κατ' ἀλλήλων. Ἡ ἀπαν-

θρωπία τῶν χρόνων ἐκείνων εἶνε τι ἀπίστευτον.

Ὅταν ἡ Ρώμη ἐπὶ τέλους κατέκτησε τὴν Ἑλλάδα, ὁ Παῦλος Αἰμύλιος διατάχθη ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Γερουσίας νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς στρατιώτας του παραδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν Ἥπειρον εἰς λεηλασίαν. Οἱ στρατιῶται ἐληλάτησαν οὕτω ἐβδομήκοντα πόλεις καὶ ἀπήγαγον ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας κατοίκους ὡς δούλους. Πόσους ἐφόνευσαν εἶνε ἄγνωστον, ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐφόνευσαν ὄλους τοὺς γερουσιαστὰς οἱ ὁποῖοι ἦσαν πεντακόσιοι πενήκοντα. Ὁ Βροῦτος ἦτο ὁ «εὐγενέστερος τῶν ῥωμαίων», μολαταῦτα διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς στρατιώτας του τὴν παραμονὴν τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης, ὑπόσχεται νὰ δόσῃ εἰς αὐτοὺς εἰς λεηλασίαν τὴν Σπάρτην καὶ τὴν Θεσσαλονίκην, εἰν νικήσουν.

Οὕτω ἐξυμώθη μὲ τὰ ὄστα καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων ἡ δίψα τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς συγκρούσεως, χιλιετηρίδες δὲ εἰρήνης δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τὴν ἐξοβελίσουν. Ἡ λαϊκὴ φαντασία τρέφεται ἀπὸ φιλοπολέμους διαλογισμούς. Ἀμα καταληφθῆ εἰς λαὸς ἀπὸ τὴν πολεμικὴν μανίαν, οὐδεμία Κυβέρνησις δύναται νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ. Εἰς τὸν βοερικὸν πόλεμον καὶ οἱ ἄγγλοι καὶ οἱ βόερες ἤρχισαν μὲ ἀπλὴν ἐπίδειξιν φιλοπολέμου τάσεως, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σταματήσουν εἰς τὴν προσποίησιν. Ἡ στρατιωτικὴ ἔντασις ὑπερηύξησε καὶ ἐδέησε νὰ παραδοθῶσιν εἰς πραγματικὸν φιλοπόλεμον ρεῦμα. Τῷ 1898 ἡ Ἀμερικὴ ἤχθη εἰς τὸν ἀνόσιον πόλεμον κατὰ τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τρεῖς ὄλους μῆνας ἔγραφον πᾶσαι τὴν λέξιν ΠΟΛΕΜΟΣ εἰς μῆκος ἡμίσεος πῆγος, καθ' ἑκάστην πρωΐαν. Ὁμοία ἦτο ἡ φρενίτις τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησαν οἱ δημοσιογράφοι ἢ μᾶλλον ἀνοσιογράφοι τῶν Ἀθηνῶν τῷ 1896.

Σήμερον ἀκριβῶς τὸ πεπολιτισμένον φρόνημα εἶνε περίεργον κράμα. Τὰ φιλοπόλεμα ἔνστικτα εἶνε ὅπως πάντοτε ἰσχυρά, ἀλλὰ μετριάζονται ἀπὸ κριτικούς ἀναλογισμούς οἱ ὁποῖοι τὰ ἀντιμετωπίζουν καὶ ἀποκόπτουν τὴν ὀρμὴν των. Ἀναρίθμητοι εἶνε οἱ συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι ἐκθέτουν τὴν κτηνώδη ὄψιν τῆς στρατιωτικῆς θητείας. Λεηλασία καὶ ὑποδούλωσις δὲν φαίνονται πλέον ὡς ἠθικῶς προβαλλόμενα ἐλατήρια, καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐφεύρῃ τις προφάσεις δι' ὧν ν' ἀποδόσῃ τοιαῦτα ἐλατήρια εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἐκαστος λαὸς σήμερον φιλοτιμεῖται καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ἂν ὀπλίζεται τοῦτο συμβαίνει διότι ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην: «Ὁ ἐχθρὸς θέλει πόλεμον χάριν πολέμου, ὄχι ἡμεῖς». Εἶνε κατάδηλον ὅτι ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος ἔχει ἀναπτύξει εἶδος τι διπλοπροσωπίας. Δὲν ὑπάρχει νοητὸν συμφέρον τὸ ὁποῖον νὰ δικαιολογῇ τὴν πανώλεθρίαν τὴν ὁποῖαν πάντοτε φέρει ὁ πόλεμος. Ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπάρχει σύρραξις ἀνθρώπινων ὄντων ἢ ὁποῖα νὰ μὴ δύναται ν' ἀποσοβηθῆ ἢ νὰ

διαρρυθμισθῆ διὰ τῶν ὑπαγορεύσεων τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἡ πίστις παντὸς πεφωτισμένου ἀνθρώπου εἶνε ὅτι ἡμέραν τινὰ τοιοῦτος διεθνῆς ὀρθολογισμὸς θὰ ἐπικρατήσῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶνε ἄκρως δύσκολον νὰ συμβιβασθῆ ἡ φιλοπόλεμος ὁρμὴ μὲ τὴν φιλειρηνικὴν ἔφεσιν.

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὸν ἰσχυρισμὸν περὶ τοῦ κτηνώδους πάσης πολεμικῆς συγκρούσεως, ἃς λάβωμεν ὑπὸ σημείωσιν τούτων ἰσχυρισμῶν περὶ τῶν εὐγενεστέρων ὕψεων τοῦ στρατιωτικοῦ αἰσθημάτων. Ὁ πατριωτισμὸς, ὁ ῥωμαντισμὸς, τὸ ἀτρόμητον, εἶνε ὅλα ἐξαιρέτα, ἀλλὰ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των αὐτῆς εἶνε αἰσθημάτων ἐκτροχιαζόμενα εἰς ἀκρότητας λίαν ἐπικινδύνους. Ὁ στρατιωτικὸς ἐξ ἐπαγγέλματος οὐδέποτε παραδέχεται ὅτι ὁ πόλεμος δυνατὸν νὰ εἶνε ἐφήμερον φαινόμενον τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ὁ ἀγνότερος τῶν πατριωτῶν ὑπόκειται εἰς ἀκράτητον φιλοδοξίαν. Ὑπάρχουν καὶ μυχιολόγοι ἀκόμη συνηγοροῦντες ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ λαοὶ ἔχουν ἀνάγκην τοῦ λουτροῦ τούτου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν.

Ὁ πόλεμος δηλαδή, κατ' αὐτούς, εἶνε εἶδος μυστηρίου ἐκφαίνοντος τὴν ὑψίστην δυναμικὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀπευκταῖον, διότι τὰ ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ ὠφελήματα σήμερον χορηγοῦνται ἐξίσου πρὸς τοὺς ἠττημένους ὥπως καὶ πρὸς τοὺς νικητάς. Αἱ «φρικαλεότητες» τοῦ πολέμου, λέγει ἡ θεωρία αὕτη, εἶνε μηδὲν ἀπέναντι τῆς σαπρίας ἣτις θὰ ἐπικολούθῃ μετὰ διηνεκῆ εἰρήνην. Ὅλοι οἱ στρατιωτικοὶ συγγραφεῖς ἀσπάζονται τὴν μυχιολογικὴν ταύτην θεωρίαν, καὶ θεωροῦν τὸν πόλεμον ὡς βιολογικὴν ἢ κοινωνιολογικὴν ἀνάγκην, ἀνεπίδεκτον τοῦ συνήθους ψυχολογικοῦ ἐλέγχου. Ἄμα ἡ στιγμή τῆς ἀνελίξεως φθάσῃ, ἅμα δηλ. ἡ ἰσχύς τῶν πραγμάτων τὸ φελέσῃ, ὁ πόλεμος καθίσταται ἀναπόφευκτος, εἴτε τὸν ἀποκρούει ὁ ὀρθὸς λόγος εἴτε μή. Εἶνε μυχιολογικὴ ἐκβασίς αἱ δὲ προβαλλόμεναι δικαιολογίαι τῆς ἐκρήξεως εἶνε πάντοτε ἐπίπλαστοι.

Ὁ ἀμερικανὸς στρατηγὸς Ὀμηρος Λῆ, εἰς τὸ πρόσφατον αὐτοῦ σύγγραμμα *Τὸ θάρος τῆς ἀμαθείας*, λέγει ὅτι τὸ ἐτοιμοπόλεμον εἶνε ἡ οὐσία τῆς ἐθνικότητος, ἡ δὲ ἱκανότης διὰ τὸ ἐτοιμοπόλεμον εἶνε: τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ὑγείας τοῦ ἔθνους. «Τὰ ἔθνη, προσθέτει, οὐδέποτε εἶνε στάσιμα κατ' ἀνάγκην βαδίζουσι εἴτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν εἴτε εἰς τὸν ἐξοβελισμὸν, ἀναλόγως τῆς ζωτικότητός των ἢ τοῦ ἐκφυλισμοῦ των. Ἡ Ἰαπωνία βαδίζει ἀκατασχέτως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, καὶ τὴν κατοχὴν τοῦ ὅλου Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Πᾶσα ἀντίστασις τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν στάσιν ταύτην τῆς Ἰαπωνίας εἶνε φρούδη. Ἡ Ἀμερικὴ παρημέλησε τὸ καθῆκον τῆς ὁσάκις μοναδικαὶ εὐκαιρίαι τῇ παρουσιάσθησαν. Συνέπειά ἐντεῦθεν εἶνε ἡ διάλυσις τῆς Συμπολιτείας, ἵνα Καῖσαρ τις προκύψῃ καὶ πα-

γίωσῃ ἅπαξ ἔτι τοὺς ἀμερικανοὺς εἰς ἓν Κράτος.»

Ἄλλως σκέπτεται ὁ συγγραφεὺς Σταϊνμετς, ὁ ὁποῖος εἰς πρόσφατον ἔργον του λέγει ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε δοκιμασία καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ζυγίζει τὰ ἔθνη εἰς τὴν πλάστιγγα. Εἶνε ἡ μόνη λειτουργία καθ' ἣν οἱ λαοὶ δύναται νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὅλας τὰς δυνάμεις ἀμέσως καὶ συγκεντρικῶς. Οὐδεμία νίκη εἶνε ἐφικτὴ εἰμὴ ὡς ἀπόρροια ἐνὸς συνόλου ἀρετῶν, οὐδέποτε δὲ ἐπέρχεται ἦττα διὰ τὴν ὁποῖαν νὰ μὴ εὐθύνεται κάποιον ἐλάττωμα, κάποιον φαυλότητος. Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Θεὸς ἐκδόσῃ τὴν ἐτυμηγορίαν του ἵνα ὀρμήσῃ δύο λαοὶ κατ' ἀλλήλων, πᾶσα οἰαδήποτε ἠθικὴ ἢ διανοητικὴ ὑπεροχὴ ὑπολογίζεται. Χαρακτήρ, συνοχὴ, ἐμμονή, ἀφοσίωσις, εὐθύτης, ἡρωϊσμός, συνείδησις, μόρφωσις, ἐπινοητικότης, οἰκονομία, πλοῦτος, ὑγεία, σθένος πάντα ταῦτα ὑπολογίζονται. Ὁ Σταϊνμετς δὲν πιστεύει ὅτι ἡ ἐκβασίς τοῦ πολέμου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τυχαίας περιστάσεις.

Σημειωτέον ὅτι αἱ ἀρεταὶ αἱ ὁποῖαι φέρουν τὴν νίκην ἐν τῷ πολέμῳ, εἶνε πάντοτε ἀρεταὶ διότι ἀποτελοῦν ὑπεροχὴν, ἡ ὁποῖα ὑπολογίζεται καὶ ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς διαγωνισμοῖς ὥπως καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς. Ἄλλ' εἰς τοὺς πολέμους εἶνε ἀπείρως σφοδρότερα ἢ ἀσκησις αὐτῶν, καὶ ἐπομένως καθιστᾷ τὸν πόλεμον ἀπείρως ἐταστικωτέραν δοκιμασίαν. Ἡ ἱκανότης καὶ ἀξία ἐνὸς ἔθνους μόνον διὰ τοῦ πολέμου ἀναδεικνύεται. Ὁ Σταϊνμετς φρονεῖ ὅτι ἡ διηνεκῆ εἰρήνη ἔχει ἀποσυνθετικὰς ἐπιδράσεις, καὶ οἱ λαοὶ ὀφείλουν κατὰ ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον νὰ ἀντιπράξωσι κατὰ τῶν ἐπιδράσεων, ἂν ὄχι διὰ πολέμου, ἀπαραιτήτως ὁμως διὰ ἰσοδυναμίου τινὸς τρόπου ἐξασφαλίζοντος τὴν ἀντίπραξιν κατὰ τῆς ἀποσυνθέσεως. Ἄν αὕτη ἡ ἀντίπραξις δὲν κατορθωθῆ, ἡ μόνη ὑπολειπομένη ἐκβασίς εἶνε ὁ ἐκφυλισμὸς.

Τὸ ἀνθρώπινον γένος φαίνεται ἀνίκανον νὰ ἀπαλλαχθῆ εὐκόλως ἀπὸ τὴν γοητείαν τῶν πολεμικῶν θριάμβων. Συνείθισε καὶ ἐπιμένει εἰς γοργὰς καὶ τραγικὰς λύσεις. Ἡ μέθοδος τῆς ἐξελίξεως τοῦ φαίνεται παρὰ πολὺ βραδεία καὶ ἀνιαρά. Τὸ νὰ μὴ ἀποφασίζονται αἱ ἐθνικαὶ τύχαι διὰ δραματικοῦ τρόπου φαίνεται ἀφόρητος ἰδέα εἰς τὸν ἄνθρωπον, οἷος μέχρι τοῦδε διεμορφώθη. Τὸ θέλητρον τῆς δράσεως ἐξασκεῖ ἰσχυροτέραν μαγανείαν παρὰ ἡ ἐπαγγελία τῆς ἐξελίξεως.

Ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοσυγκρασία δὲν ἀγνοεῖ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν εἰρηνοφίλων περὶ φρικαλεότητων, κτηνωδιῶν καὶ σπατάλης. Ἀπαντᾷ ὅτι αὐτὰ εἶνε ἀληθῆ, ἀλλὰ δὲν βαρύνουν εἰς τὴν πλάστιγγα. Ἄν, λέγουν, τὸ ἀνθρώπινον ἦθος κερδαίνει ἐκ τῶν πολέμων, ἂν ἐξ αὐτῶν ἀναπτύσσονται ἐπίζηλα χαρίσματα, πᾶς λόγος περὶ σπατάλης χρημάτων εἶνε ἄδοξος, τὰς δὲ φρικαλεότητας καὶ τὰς κτηνωδίας ἐπαρκῶς ἀντισταθ-

μίζουσιν αἱ ἀναπτυσσόμεναι ἀρρενωπαὶ ἀρεταί. Ἐφ' ὅσον, ἄρα, οἱ θιασῶται τοῦ παραγγέλματος ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία δὲν ἐγγυῶνται περὶ ἀναπτύξεως ἐν εἰρήνῃ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει ὁ πόλεμος, πᾶσα κατὰ τοῦ πολέμου διαμαρτυρία ἵκται γίνεται ἀνωφελῶς. Πρέπει νὰ μᾶς προσφέρῃ ἡ διηνεκῆς εἰρήνη κατὰ τι ἰσοδύναμον πρὸς ὅ,τι μᾶς δίδει ὁ περιοδικὸς πόλεμος διὰ νὰ ἐκριζωθῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας ἡ γοητεία τοῦ πολέμου. Ἴδωμεν τί εἶνε δυνατόν νὰ προσφέρῃ. Ἐν πρώτοις ἡ ἐπὶ κλησις τῆς μυχιολογίας πρὸς συνήγορίαν τοῦ πολέμου, οἷαν εἶδομεν ἀνωθι, εἶνε ὅλως φανταστικὴ καὶ ἄμοιρος σπουδαιότητος. Οἱ πόλεμοι ἔχουν ὀρισμένα συμφεροντολογικὰ ἐλατήρια, καὶ θὰ ἐκρήγνυνται περιοδικῶς ἐνόσω ὁ καπιταλισμὸς βασιλεύει. Ἀρὰ διὰ τῆς προόδου τῶν φώτων, ἡ ἐπιστήμη τῆς καταστροφῆς ἔλθῃ εἰς ἀντιπαράστασιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς παραγωγῆς, θὰ γίνῃ κατὰδηλον εἰς ὅλους ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε παραλογισμὸς καὶ ὡς ἐκ τῆς τερατώδους τοῦ λύσεως ἀνεπίδεκτος ὑποστηρίξεως.

Αἱ ὑπερφίαλοι φιλοδοξίαι θὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὰς ἐλλόγους ἀξιώσεις, καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ χαρακτηρίζουν μόνον τοὺς ἀπολιτίστους. Βεβαίως διηνεκῆς εἰρήνη δὲν εἶνε τι νοητὸν ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας, ἐκτὸς εἰάν τὰ κράτη τοῦ κόσμου ὀργανούμενα ἐπὶ εἰρηνικῶν βάσεων διασώσωσιν ἅμα τινὰ τῶν ἀρχαίων στοιχείων τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Τὰ κράτη τοῦ μέλλοντος θὰ εἶνε σοσιαλιστικά, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι δὲν θὰ ἔχωμεν νὰ παλαίωμεν κατὰ δριμυτήτων, ἀναποδράστων πάντοτε ἐπὶ τῆς ἡμιφιλοξένου ταύτης ὑδρογείου σφαίρας. Θὰ ἔχωμεν νὰ στρατολογήσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας νέα στοιχεῖα δράσεως, τὰ ὁποῖα νὰ διατηροῦν τὴν ἀρρενωπότητα ἣν λατρεύει ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοσυγκρασία. Τὸ ἀτρόμητον, ἡ καταφρόνησις τῆς γλιδῆς, ἡ θυσία τοῦ ἀτομικοῦ συμφεροντος, ἡ πειθαρχία, πάντως θὰ διαμένωσιν ὁ βράχος, ἐφ' οὗ οἰκοδομοῦνται τὰ Κράτη.

Δὲν εἶνε ὁ πόλεμος ἡ μόνη λεωφόρος δι' ἧς τὰ ὑπὸ τῶν φιλοπολέμων θαυμαζόμενα ἀγαθὰ ἐκομίσθησαν εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ἡ στρατιωτικὴ μορφή των δὲν εἶνε ἡ μόνη μορφή ἣν δύναται νὰ προσλάβωσιν. Σήμερον ἐπικρατεῖ νὰ σεμνυνώμεθα ἀνήκοντες εἰς νυηφόρον πατρίδα καὶ νὰ αἰσχνώμεθα διὰ τὰς ἐν πολέμῳ ἤττας. Ἀλλὰ ἄρα γε δὲν ὑπάρχουν ἄλλαι ἀπίψεις τῆς πατρίδος μας αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς προόδου τῶν φώτων νὰ ἐπικρατήσουν, ὥστε νὰ μᾶς ἐμπνέουν καύχημα ἢ αἰσχύνην; Διατί τάχα νὰ μὴ εἶνε νοητὸν ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ εἴμεθα ἐπιδεκτικοὶ ἐρυθῆματος ἕνεκα χυδαῖσμοῦ τινος ἢ ἀχρειότητος τοῦ γένους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκομεν; Ἢδη ὑπάρχουν πλεῖστα ὄσα ἄτομα, καθ' ἡμέραν πληθύνόμενα, τὰ ὁποῖα διακαίονται ἀπὸ τὸ νέον

τοῦτο ἀστικὸν πῦρ. Δὲν ἀπαιτεῖται ἡ μετάδοσις τοῦ σπινθηρος ἀπὸ τὰ ἄτομα εἰς τὸ ὄλον ἵνα ἡ ὀλομέλεια ἀναφλεχθῇ, καὶ τότε ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας ἠθικῆς, τῆς βασιζομένης ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς, νέον πάγιον σύστημα ἠθικῆς θὰ ἀνεγερθῇ, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀστικῆς τιμῆς. Ὅ,τι δὲ ἡ ὀλομέλεια πιστεύει ἰσχυρῶς, τὸ ἐπιβάλλει αὐτομάτως καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν ἀτόμων. Οὕτω ἐπεβλήθη εἰς τοὺς στοχασμούς μας ἡ πολεμικὴ λειτουργία, ἀλλὰ οὐχ ἤττον ἐπιτακτικὰ δύναται ν' ἀνακύψωσιν ἄλλα οἰκοδομητικὰ συμφέροντα τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιβάλλουν εἰς τὸ ἄτομον βάρος ἥκιστα ἐλαφρότερον.

Τί θέλομεν νὰ εἴπωμεν; Ἴδού ὅτι ὁ βίος εἶνε δύσκολος ὑπὸ πάσας τὰς συνθήκας, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ μοχθῇ, παλαίῃ καὶ στενοχωρῆται, τοῦτο εἶνε γεγονός διὰ τὸ ὁποῖον εἶνε μάταιον νὰ ἀγανακτῇ τις. Ἀπαξ διὰ παντὸς αἱ πλανητικαὶ συνθήκαι αὐταὶ εἶνε καὶ πρέπει νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφασιν, διότι εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι ἀντέχομεν. Τὸ ἀφόρητον, τὸ ἄδικον, τὸ ἀσυγχώρητον εἶνε ὅτι τόσοι καὶ τόσοι ἐξ ἀπλῆς συμπτώσεως τῆς γεννήσεως των καὶ τῶν εὐκαιριῶν των διάγουν βίον ἀποκλειστικῶς συνιστάμενον ἀπὸ μόχθους, ἀλγῆ, κακουχίας καὶ ταπεινώσεις, οὐδέποτε ἀπολαύοντες ψυχαγωγίαν, ἐνῶ ἄλλοι χωρὶς κανένα ἔμφυτον τίτλον διὰ κρείσσονα τύχην οὐδέποτε γεύονται τῶν δοκιμασιῶν τούτων. Αὐτὸ εἶνε ὄντως ἀφόρητον καὶ δύναται νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν παντὸς ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος εἶνε ἱκανὸς νὰ σκέπτεται. Τίς οἶδε ποῦ δύναται νὰ ἀγάγῃ αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς ἀγανακτήσεως.

Πιθανὸν ἐπὶ τέλους νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ὀφείλομεν νὰ κυριευώμεθα ὑπὸ αἰσχύνῃς ἐπὶ τῷ ὅτι οἱ πλεῖστοι διηνεκῶς μοχθοῦν οἱ δὲ ἄλλοι διηνεκῶς ἀναπαύονται. Πιθανὸν ἐπὶ τέλους νὰ πεισθῶμεν ὅτι εἶνε ἀνανδρον νὰ ἀναπαύεται τις καὶ ἀπολαμβάνῃ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δὲν παύουν μοχθοῦντες. Ἀπὸ τοῦ αἰσθηματος τούτου ἐν βῆμα μόνον ὑπολείπεται πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ σημερινοῦ στρατοῦ, δι' ἄλλου εἶδους στρατοῦ, συμφωνοτέρου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Μία θητεία δι' ἀριθμὸν τινὰ ἐτῶν πάντων τῶν νέων τῆς πατρίδος προσκαλουμένων νὰ ἀποτελέσωσι τὸν στρατὸν κατὰ τῆς Φύσεως. Τὸ στρατιωτικὸν ἰδεῶδες τῆς σκληραγωγίας καὶ τῆς πειθαρχίας θὰ ὑπηρετεῖτο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεᾶν ἀναλαμβάνοντος τοῦ ἐθνικοῦ τούτου βιομηχανικοῦ στρατοῦ πάντας τοὺς μόχθους τῆς παραγωγῆς τοῦ πλούτου. Τοὺς μόχθους τῶν ἐργοστασίων, τῶν ἀτμοπλοίων, τῶν μεταλλείων, τῆς γεωργίας, τῆς οἰκιακῆς καθαριότητος, τῆς ὀδοποιίας, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τούτους μόχθους ἡ νεότης τοῦ ἔθνους θὰ προσεκαλεῖτο ν' ἀναλάβῃ, κατὰ τὰς προτιμήσεις της. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐξωβελίζοντο ἐκ τῆς ψυχῆς παντὸς νέου αἱ ψευδοαξιοπρέπειαι καὶ ἡ νέα γενεὰ θὰ ἐπανήρ-

χετο εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ ὑγιέστερα αἰσθήματα καὶ νηφαλιωτέρας ἰδέας. Ληξάσης τῆς θητείας οἱ γενναῖοι ἡμῶν ἥρωες, θὰ ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς γῆς μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλά, συναισθανόμενοι ὅτι ἐπραξαν τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῆς φύσεως καὶ θὰ ἦσαν πολυτιμότεροι σύζυγοι, πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς διαδόχου γενεᾶς.

Οἷα μεταμόρφωσις τῆς κοινωνίας θὰ συνετελεῖτο ἐνῶ συγχρόνως θὰ διεσώζοντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φιλειρηνικοῦ πολιτισμοῦ αἱ ἀρρενωπαὶ ἐκεῖναι ἀρεταί, τὴν ἐξάλειψιν τῶν ὁποίων ὑπὸ διηνεκῆ εἰρήνην φοβεῖται τόσοσὴ ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοσυγκρασία.

Κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ πειθαρχίας. Τὴν ἔξιν τῆς πειθαρχίας μέχρι τοῦδε μόνον ὁ πόλεμος καλλιεργεῖ, ἐνόσῳ δὲ δὲν εὐρίσκομεν ἄλλο τι ἰσοδύναμον τοῦ πολέμου τὸ ὁποῖον νὰ καλλιεργῇ τὴν ἔξιν τῆς πειθαρχίας, ὁ πόλεμος θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐκρύπνηται περιοδικῶς. Τὸ ἰσοδύναμον ὁμῶς, περὶ οὗ λέγομεν, δύναται νὰ ὀργανωθῇ, ἀπαξ ἀναπτυχθῶσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ προειρημένα αἰσθήματα φιλοτιμίας καὶ φιλοπονίας. Εἶνε ζήτημα λοιπὸν ἀνατροφῆς ἢ παῦσις τῶν πολέμων. Ὁ ἀρρενωπὸς χαρακτὴρ δύναται νὰ δημιουργηθῇ ἄνευ πολέμου. Τὸ μόνον ἀπαιτούμενον εἶνε ν' ἀναφλεχθῇ ἡ ἀστυκὴ ἰδιοσυγκρασία, ὅπως ἐν τῷ παρελθόντι ἀνεφλέχθη ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοσυγκρασία.

Ἐν τῷ «Χρόνῳ» τῆς 20 Ἰουνίου δημοσιεύονται τὰ ἀκόλουθα :

Βασιλικὸν Διάταγμα, ἐκδοθὲν τῇ 5 Ἰουνίου, ἐγκρίνει ἵνα ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως Ἰθάκης φέρῃ ἔσασι τὸ ὄνομα «Πλατεῖα Εὐσταθίου Δρακούλη» ἐνεκα τιμῆς πρὸς τὸν μεγάλτιμον Ἰθακήσιον Εὐσταθίου Δρακούλην, τοποθετουμένης καὶ στήλης φερούσης χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομά του, συμφώνως πρὸς τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου Ἰθακησίων, κοινοποιηθὲν τῷ κ. Πλάτωνι Ε. Δρακούλη. Εἶνε λίαν εὐστοχος καὶ ἀρμόζουσα ἡ γενομένη τιμὴ δι' ἧς ἐκδηλοῦται ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν συμπολιτῶν τοῦ πρὸς ἄνδρα ὅστις διηνεκῶς ἐμερίμνα ὑπὲρ τῆς εὐημερίας των. Ὁ αἰμίμητος Εὐστάθιος Δρακούλης ἦτο κυβερνήτης τῆς νήσου ἐπὶ ἀγγλικῆς προστασίας, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐγένετο πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 1864 καὶ βουλευτῆς, μεγάλως ἐν Ἀθήναις ἐκτιμηθεὶς διὰ τὰ φῶτα του καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἀφοσίωσίν του. Ἀναφέρεται μεταξύ τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑπτανήσου, τῇ συγγραφείσῃ ὑπὸ τοῦ Χιώτη, παρέσχε δὲ εὐεργεσίας δι' ἃς ἔσχε πανδήμους ἀποδείξεις εὐγνωμοσύνης ὑπὸ τῶν λαῶν, οὓς πατρικῶς ἐπὶ μακρὸν ἐκυβέρνησε καὶ ὑπὲρ ὧν κατηνάλωσεν δλόκληρον βίον ἀτοθυσίας καὶ ἀνταπαρνήσεως.

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Προνόμια, ὡς εἶδομεν ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀρθρου (ΕΡΕΥΝΑ Φεβρουαρίου) ἐπιθεωροῦντες τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, δύναται νὰ καταργοῦνται δι' ἑνὸς νομοθετήματος, ἀλλὰ δὲν χαλιναγωγοῦνται τόσοσὴ εὐκόλως πλουτολογικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι πάντοτε συσσωρεύονται ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ. Σιγηλῶς καὶ κρυφίως αἱ συσσωρευόμεναι πλουτολογικαὶ δυνάμεις δημιουργοῦν νέα προνόμια. Ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς πολιτικῆς ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἐκαρποφόρησεν, ἀλλὰ δὲν ἐκαρποφόρησεν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Εἰς τὰς πολιτειακὰς βελτιώσεις δὲν ἐπηκολούθησε κοινωνικὴ βελτίωσις. Διευρυνώθη μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ἀλλὰ δὲν ἐξισφαλίσθη. Διευρυνώθη ὅτι ὅλοι εἶνε ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἡ διατρένωσις αὕτη δὲν κατέλιξεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς πτωχείας. Ὅλοι εἶνε ἐλεύθεροι νὰ συναγωνίζωνται πρὸς ἀλλήλους, πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη οὐδέποτε καταλήγει εἰς ἴσην συμμετοχὴν.

Ὁ ἐξαναστάς κατὰ τῶν προνομίων λαὸς δὲν ἀπετελεῖτο μόνον ἀπὸ τὰς ἐργατικὰς τάξεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ οἰκοκυραίους καὶ ἀπὸ μικροκεφαλαιοῦχους, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὐρίσκετο τὸ ἐμπόριον. Ἐκ δὲ τῆς ἐξαναστάσεως ὠφελήθησαν μόνον οἱ οἰκοκυραῖοι καὶ οἱ μικροκεφαλαιοῦχοι. Τοιοῦτοτρόπως κατήνησε νὰ διακηρυχθῇ ὅτι τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἄλλο σημαίνουν εἰμὴ συμφέροντα τῶν οἰκοκυραίων, ἡ δὲ ἐπιτευχθεῖσα πολιτικὴ ἐλευθερία ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὄργανον πρὸς προαγωγὴν τῶν συμφερόντων κυρίως τῶν οἰκοκυραίων.

Οἱ ἡγέται τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐξαιρέσει τοῦ Βαβέφ, δὲν ἐσκέπτοντο περὶ καταργήσεως τῆς ἀτομικῆς κτήσεως γαιῶν ἐφ' ὅσον ἡ ἀριστοκρατία ἀπεκλείετο. Ἐδήμευσαν μὲν τὰ κτήματα τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, ἀλλὰ δὲν ἐθνικοποίησαν τὴν γῆν. Ἡ γῆ ἀπλούστατα περιήλθεν εἰς ἄλλας χεῖρας, ἀντὶ νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συνόλου, ἐθνικοποιουμένη. Ἡ ἀριστοκρατία μὲ τοὺς τίτλους τῆς καὶ τὰ προνόμια τῆς ἐξέλιπε διὰ παντός, καταλυθέντος τοῦ φεουδαλισμοῦ διὰ τοῦ προοιμίου τοῦ Συντάγματος τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1791, ἀλλὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος ἀναγνωρίζεται ὡς «φυσικὸν δικαίωμα» τὸ ν' ἀποκτήσῃ τις ἀτομικὴν κυριότητα γαιῶν. Μὲ ἄλλας λέξεις ἡ Ἐπανάστασις συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ Κράτους ὡς κοινίστρας διὰ τοὺς διαγωνιζομένους πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου. Καὶ αὕτη ἡ ἰδέα εἶνε ἡ ὁποῖα διέπει τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συγχρόνου κόσμου.

Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1791 διήρесе τοὺς πολίτας εἰς φορολογουμένους ἐμμέσως καὶ φορολογουμένους ἀμέσως. Εἰς τοὺς τελευταίους μόνον ἐδόθη δικαίωμα ψήφου, ἀρκεῖ νὰ ἐπλήρουν ὄχι ὀλιγώτερα τῶν τεσσάρων δραχμῶν εἰς ἀμέσους φόρους. Ἐἶνε μὲν μηδαμινὸν τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν τοῦτο, ἀλλὰ μόλαταῦτα ἀποτελεῖ σπουδαίαν διάκρισιν, χωρίζουσαν τοὺς ἔχοντας πολιτικὴν δύναμιν ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας τοιαύτην. Ὡστε προέκυψε νέα προνομιοῦχος τάξις ἐκ τῶν οἰκοκυραίων οἱ ὅποιοι εἶχον κάποιαν περιουσίαν· οἱ μὴ ἔχοντες περιουσίαν, ἀλλ' ἐξαρτώμενοι ἀπὸ ἡμερομίσθιον, ἀπεκλείσθησαν.

Ἡ παλαιὰ καὶ ἔωλος ἀρχὴ ἦτο ὅτι ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἡ θέσις τοῦ ἀτόμου ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸ ποσὸν τῆς περιουσίας του. Ἡ ἀπόπειρα τῆς κοινωνικῆς ἀνορθώσεως, ἡ ἐπακολουθήσασα μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν, δὲν κατήργησε πράγματι τὴν ἔωλον αὐτὴν ἀρχὴν καίτοι ἔδωκεν εἰς αὐτὴν δημοκρατικωτέραν χροιάν· τὴν ὑπεβίβασεν ἀπλῶς ἐπὶ χαμηλοτέρου ἐπιπέδου. Προσέτι κατέστησε τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου μᾶλλον δυσεπίτευκτον. Ἐπὶ Ναπολέοντος δικαίωμα ψήφου εἶχον οἱ πληθύνοντες εἰς ἀμέσους φόρους ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 300 δραχμῶν. Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1830 τὸ ὄριον αὐτὸ ὑπεβιβάσθη εἰς 200 δραχμάς. Ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου (1830-1848) ἐκ πληθυσμοῦ 30,000,000 μόνον 200,000 πρόσωπα εἶχον δικαίωμα ψήφου. Καὶ ἔπρεπε νὰ ἐκτραγῇ ἡφαίστειον οἶον τὸ τοῦ 1789 διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοιοῦτον πενιχρὸν κατόρθωμα.

Πολὺ ἐπαναστατικώτεροι τῶν συνταξάντων τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791 ἦσαν οἱ ἰδρύσαντες τὴν νέαν Δημοκρατίαν κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, οἱ ὅποιοι ἐθέσπισαν τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν. Διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις ἀπέβη στείρα, διότι καίτοι τὰς ἐχειραφέτησεν ἀπέκλεισεν αὐτὰς συμμετοχῆς εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἀπλούστατα μετετοπίσθη ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀριστοκρατίαν τῆς γεννήσεως εἰς τὴν νέαν ἀριστοκρατίαν τοῦ χρήματος. Ἀκριβῶς δὲ ὅ,τι συνέβη ἐν Γαλλίᾳ ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα τοῦ ὅ,τι ἔκτοτε συνέβη καὶ συμβαίνει ἐν πάσῃ ἄλλῃ συγχρόνῳ Πολιτείᾳ.

Κεφάλαιον κατὰ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν δὲν ὑπῆρχε τὸν μεσαιῶνα. Σήμερον τὸ κεφάλαιον εἶνε κινητόν, ἀλλὰ τὸν μεσαιῶνα ἦτο ἀκίνητον, διότι συνίστατο εἰς τὴν κυριότητα γαιῶν. Κατὰ συνέπειαν τὸ μεσαιωνικὸν ἐμπόριον ἦτο περιορισμένων διαστάσεων καὶ ὅλως τοπικόν. Ἡ βιομηχανία ἦτο οἰκιακὴ, μηχαναὶ δὲν ὑπῆρχον, ἐπομένως ἡ παραγωγή ἦτο βραδεῖα. Τὸν μεσαιῶνα ἡ ζήτησις ὑπερέβαινε τὴν παροχὴν, σήμερον συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἡ παροχὴ ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν. Ἡ γαιοκτημοσύνη ἐβασίλευεν, καὶ ἡ γεωργία διεξήγετο ὑπὸ δεδουλωμένων

ἐργατῶν· τὸ ἐντεῦθεν ἀποτέλεσμα ἦτο οἰκονομικὴ στασιμότης. Σήμερον τὸ ἐμπόριον εἶνε ρευστόν, καὶ ἐμπορεύματα παράγονται εἰς ἄπειρον ἀφθονίαν, ἐνῶ τὸν μεσαιῶνα σχεδὸν δὲν ὑπῆρχον. Τὸ ὅλον κοινωνικὸν σύστημα τοῦ μεσαιῶνος εἶχε τὸν δύσκαμπτον χαρακτήρα τοῦ δυσκάμπτου φεουδαλισμοῦ. Οἱ δεδουλωμένοι γεωργοὶ δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ μεταναστεύωσιν, ἀλλ' ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ μένουν εἰς τὰς γαίας ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ δὲν ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἔμψυχα ἐργαλεῖα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐδάφους.

Ἐκ πάσης διευθύνσεως τὸ ἐμπόριον ἐτέλει ὑπὸ πίεσιν καὶ φορολογίαν ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν γαιοκτημόνων, καὶ τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς ἔμενε πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Ἦτο δὲ ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν τούτων, ἀδύνατον νὰ συμβῇ μεγάλη συσσώρευσις κεφαλαίων. Ἐνοίκιον ὡσαύτως ἦτο ἄγνωστον εἰς τὸν μεσαιῶνα, καθ' ἣν ἔννοιαν γνωρίζομεν αὐτὸ σήμερον. Τὸ εἰσόδημα τοῦ γαιοκτήμονος συνίστατο εἰς δασμούς καὶ πρόστιμα, δι' ὧν ἡ ἐμπορικὴ δραστηριότης ἐπιέζετο καὶ παρέλυεν. Ὁ ἔμπορος δὲ ἐτέλει ὑπὸ παντοίους κινδύνους, καὶ οὐδεμίαν ἀσφάλειαν ἔχαιρεν, οἱ δὲ περιορισμοὶ τῆς βιομηχανικῆς δράσεως ἦσαν παμπληθεῖς.

Εἰς τὴν ἄρσιν τῶν περιορισμῶν τούτων, ἐνὸς μετὰ τὸν ἄλλον, ὀφείλεται ἡ σημερινὴ ἀκμὴ τῆς βιομηχανίας μας καὶ ὁ μυθώδης πλοῦτος τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ἡ νεωτέρα ἐμπορεία ἐνίκησε τὸ μεσαιωνικὸν σύστημα, τὸ ὅποῖον ἠπέλει νὰ τὴν στραγγάλισι, καὶ τὸ ἐνίκησεν ἀφαιρέσασα ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς φεουδαλικούς περιορισμούς ἀπὸ τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος. Ἄλλ' ἡ νίκη αὕτη δὲν ἦτο πλήρης, μέχρις οὗ οἱ οἰκοκυραῖοι κατώρθωσαν νὰ λάβουν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας των διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος. Πρῶτοι οἱ ἔβραῖοι τοῦ μεσαιῶνος ἤρχισαν νὰ συσσωρεύουν κεφάλαια, ὥστε τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς κοινωνικῆς μεταμορφώσεως ἐφάνησαν μετὰ τὸ Ἰσραήλ, πρὸς ὃν ἐν ἐποχαῖς μεγάλης χρηματικῆς ἀνάγκης προσέφευγον οἱ βαρῶνοι, ἐξαιτούμενοι διάσωσιν ἀπὸ τὰς περιπλοκάς των.

Τὴν πτώσιν τοῦ φεουδαλισμοῦ ἔφερον οἱ δαπανηροὶ καὶ ἄγονοι πόλεμοι ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ δαπανηρὰ καὶ ἄγονος καλλιέργεια ἀφ' ἑτέρου. Ταυτοχρόνως ἡ ἀκροσφαλῆς θέσις τῶν ἐμπόρων ὤθησεν αὐτοὺς νὰ συνασπίζωνται ἵνα διαφεύγουν τοὺς κινδύνους εἰς οὓς ἦσαν ἐκτεθειμένοι, καὶ ἡ τάσις αὕτη πρὸς συνασπισμὸν ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ ἀχανοῦς νεωτέρου συστήματος τῆς παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ πλούτου.

Σιγηλὴ ἀναδιοργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν βάσεων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ βίου ἤρξατο ἔκτοτε συντελουμένη. Μόλαταῦτα συμφυῆ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξαν σπέρματα ἐξ ὧν ἐβλάστησε νέα κατηγορία κοινωνικῶν προνομίων. Ὁ πλοῦτος,

ὁ ὁποῖος εἶχε δημιουργηθῆ ὄχι ἀπὸ τὰς γαίας, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἐμπόριον, κατέστη τὸ ὄργανον δι' οὗ ἐδημιουργήθη καὶ ἐσυντηρήθη μία νέα ἱεραρχία. Ἀκόμη ἀπὸ τότε οἱ βασιλεῖς ἔτειναν νὰ δίδωσι σημεῖα ὑποταγῆς εἰς τοὺς κεφαλαιούχους. Οἱ κεφαλαιούχοι βαθμηδὸν ἀνεδείχθησαν οἱ βαρῶνοι τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἄμα δηλαδὴ οἱ οἰκοκυραῖοι ἐξησφάλισαν πολιτικὴν ἐξουσίαν, μετεμορφώθησαν εἰς προνομιούχον τάξιν, τῆς ὁποίας ὁ φεουδαλικὸς χαρακτήρ ἐκφράζεται χρηματιστί. Τοῦ μεσαιῶνος αἱ κυβερνώσαι τάξεις ἦσαν ἀφορολόγητοι. Εἰς πᾶσαν ἐποχὴν πᾶσα προνομιούχος τάξις ἠσχολήθη νὰ ῥίπτῃ τὰ βάρη τῆς φορολογίας εἰς τοὺς ὄμους τῶν μὴ ἐχόντων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι σήμερον φορολογοῦνται καὶ οἱ κεφαλαιούχοι, ἀλλ' ἐν συγκρίσει μὲ τὰ κέρδη τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦν, οἱ φόροι τοὺς ὁποίους πληροῦν εἶνε μηδαμινοί. Διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἐμμέσων φόρων, τὸ βῆρος τῶν κεφαλαιούχων ἐλαφρύνεται σημαντικῶς, διότι οὐδεὶς καταναλίσκει δεκαπλάσια ἢ πεντηκονταπλάσια χρειώδη διότι ἔχει κέρδη δεκαπλάσια ἢ πεντηκονταπλάσια τοῦ εἰσοδήματος ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος καταναλίσκει ἅπαξ τὰ χρειώδη εἰς αὐτόν, οἷον τροφήν, στέγην, ἐνδυμασίαν κλπ.

Ἡ σημερινὴ κοινωνία ὑπέστη πλήρη μεταμόρφωσιν ἕνεκα τῆς χρήσεως τῶν μηχανῶν, τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, τῆς εὐκολίας τῆς συγκοινωνίας, τῶν πολυπληθῶν ἐφευρέσεων ἐφηρμοσμένης ἐπιστήμης εἰς ὅλας τὰς βιομηχανίας καὶ τῶν νέων πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ μεθόδων. Σήμερον ἀντὶ δούλων καὶ δουλοπαροίκων ἔχομεν ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι πωλοῦν τὴν ἐργασίαν των ἀντὶ ἡμερομισθίων, ἔχομεν δηλαδὴ ἡμεροδούλους. Ἡ σύγχρονος κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς τάξεις, ἐργάτας, κεφαλαιούχους, καὶ γαιοκτήμονας.

Εἰς προσεχῆς ἄρθρον θὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς συγχρόνου ἡμεροδουλείας καὶ τῶν ἀθλιότητων τῶν ἐργοστασίων.

Αἱ τελευταῖαι νίκαι τῶν σοσιαλιστῶν ἐν ταῖς ἀναπληρωματικαῖς βουλευτικαῖς ἐκλογαῖς τῆς Γερμανίας εἶνε λίαν ἀξιοσημεῖοι. Ἐν γένει ἡ πρόοδος ἀπὸ τοῦ 1907 εἶνε 30 τοῖς ἑκατόν. Μᾶς γράφουν ἐκ Βερολίνου ὅτι προλέγεται ὡς βεβαία ἡ ἐκλογή 120 βουλευτῶν σοσιαλιστῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Ἡ διδακτικωτάτη αὕτη πρόοδος τῶν γερμανῶν σοσιαλιστῶν χρονολογεῖται ἀφ' ὅτου τὸ κόμμα των ἀπεφάσισε νὰ μὴ βασίσει εἰς συμμαχίας μὲ πολιτικὰ κόμματα, ὅσον δῆποτε φιλελεύθερα ἢ φιλεργατικά καὶ ἂν εἶνε. Σύμβολον πίστεως τῶν γερμανῶν ἐργατῶν εἶνε ὅτι ὁ Θεὸς βοηθεῖ μόνον ἐκείνους οἱ ὁποῖοι βασίζονται ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ των.

Δὲν δικαιῶσαι νὰ εὐδαιμονήσῃς μὴ παράγων εὐδαιμονίαν, ὡς δὲν δικαιῶσαι νὰ εὐπορήσῃς μὴ παράγων πλοῦτον.

Μὴ λησμονῆς καθ' ἑκάστην νὰ διαλογίζεσαι ὅτι ἕκαστος ἐχθρὸς ὃν ἔχεις ἐκπροσωπεῖ μίαν σου ἀτέλειαν.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατὰ τὴν ἑκτακτον συνεδρίασιν τοῦ Συνδέσμου, τῇ 7 Ἰουνίου, ὁ πρόεδρος ἀναλύων τὸ συνταχθέν Καταστατικὸν καὶ ἀναπτύσσων τὸ πρόγραμμα εἶπε τὰ ἑξῆς :

Σᾶς προσεκάλεσα σήμερον διὰ νὰ σᾶς ἀνακοινώσω εὐχάριστα νέα ὅσον ἀφορᾷ τὸν Σύνδεσμόν μας. Ἡ ἡλικία του εἶνε μόλις ὀλίγων μηνῶν, καὶ μολονότι διήλθε κρισίμους στιγμὰς εἰς τὰ πρῶτα του βήματα, δύναμαι μετὰ μεγάλης χαρᾶς νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι ἡ σταδιοδρομία του προμηνύεται αἰσία καὶ πλήρης καρπῶν. Σύνδεσμός τις ὡς ὁ ἡμέτερος ἐν Ἑλλάδι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ πρό τινων ἐτῶν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἤμην ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἰργαζόμεν μακρόθεν, ἐδῶ δὲ ἐν Ἑλλάδι δὲν ἦτο δυνατὸν ἐν ἀρχῇ νὰ γίνωσι τὰ πράγματα ὅπως θὰ ἤϋχετό τις. Κατόπιν πολλῶν κόπων, πολλῶν ὁδηγιῶν, κατόπιν πολλῶν δαπανῶν ἢ ἰδρυσις τοῦ Συνδέσμου μας ἐπραγματοποιήθη καὶ μολονότι τὸν Ἰανουάριον ἠριθμῆμι 60 μέλη, σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰ 300. Ἐὰν ἐγίνετο ἐνέργεια γοργοτέρα θὰ ἠριθμούμεθα ἴσως εἰς 3,000, ἀλλὰ τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος δεόν νὰ τὰ σημειώσωμεν διὰ νὰ ἐπωφελοῦμεθα ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ μέλλον καὶ ἀποφασίζωμεν ν' ἀποφεύγωμεν τὴν ἐπανάληψίν των.

Δεινὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν μέχρις ὅτου κατασκευασθῆ τὸ σκάφος μας, καὶ δὲν θ' ἀφήσω κακῶς ἐννοουμένην μετριοφροσύνην νὰ μὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι ἡ ναυπήγησίς του οὐδέποτε θὰ κατωρθοῦτο ἐὰν δὲν ἀπεφάσιζα ν' ἀφιερῶσω εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ χρόνον καὶ δρᾶσιν καὶ σκέψιν καὶ χρῆμα ἀφειδῶς. Ἐπὶ τέλους τὸ σκάφος μας ἐναυπηγήθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν διὰ ν' ἀναλάβῃ ταξεῖδι μέγα καὶ δύσκολον. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ συμπληροῦται ἡ ἐτοιμασία μας διὰ τὸν ἀπᾶλλον. Πόσαι τρικυμῖαι μᾶς περιμένουν δὲν τὸ ἀγνοοῦμεν, ἄλλως θὰ ἦτο περιττὸν νὰ κινήσωμεν ἐὰν ὁ φόβος τῶν τρικυμιῶν μᾶς ἐπτόει. Ἄπαξ ἐπρονοήσαμεν περὶ ἐξοβελισμοῦ τῶν τυχόν διαλυτικῶν ἢ προδοτικῶν στοιχείων, οἱ σκόπελοι καθ' ὧν συντρίβεται πάντοτε ἐν Ἑλλάδι πᾶς συνασπισμὸς ἀγνῶν θελήσεων παρακάμπτονται. Ὁ ὀργανισμὸς μας θὰ προνοήσῃ νὰ πᾶσα τάξις εἰς προδοσίαν καὶ πᾶσα τάξις πρὸς ἀντίπραξιν μείνῃ ἄνευ ἀποτελέσματος.

Μετ' εὐχαριστήσεως σᾶς ἀναγγέλλω ὅτι ἀφ' ὅτου συνητηθήμεν ἐνταῦθα, τὴν 19 Ἀπριλίου, ἔλαβον ἀφορμὴν, ταξιδεύων εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν, νὰ ἔλθω εἰς συνάφειαν πρὸς τοὺς ἐργατικὸς ὀργανισμοὺς τῶν χωρῶν τούτων, ἡ ὁποία θὰ ἀποβῆ πολῦτιμος εἰς ἡμᾶς ἅμα καὶ ἡμεῖς ὀργανωθῶμεν προσηκόντως.

Ἦδη ἐν ἀποτέλεσμα αὐτῆς εἶνε ἡ μελετωμένη ἐπίσκεψις εἰς Ἀθήνας τοῦ ἡγέτου τῶν βουλγάρων καὶ ρωμούνων σοσιαλιστῶν Ρακόβ-

σκυ δὲ ἐλπίζω νὰ ὑποδεχθῆτε ἐνθουσιωδῶς τὸν προσεχῆ Αὐγουστον. (Χειροκροτήματα).

Ὅχι δὲ μόνον οἱ ἐργάται τῆς Ρωμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις ἃς ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐργατικοὶ ὀργανισμοὶ τῆς Ἀγγλίας μὲ πολλοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὁποίων συνδέομαι διὰ μακρᾶς φιλίας, ἀναμένουν ν' ἀκούσουν τὴν ἰδικὴν μας ὀργάνωσιν, διὰ νὰ συνταχθῶσι μετ' ἡμῶν καὶ ὑποστηρίξουν τὰ αἰτήματά μας.

Ἄμα ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ σκοπὸς δι' ὃν ἐπανῆλθον εἶνε ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἡ προσοχὴ μου ἐστράφη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο προσώπων καὶ τελευταίως ἠσχολήθην εἰς τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου ἐντευκτηρίου διὰ τὸν ἡμέτερον Σύνδεσμον. Εἶμαι εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι ἐὰν ἡ σύμπτωσις τῶν μελῶν διατηρηθῆ ἀδιάσπαστος θὰ εἶνε εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐξαίρετον ἐντευκτηρίων εἰς κεντρικὸν μέρος τῆς πόλεως. Τὸ συμβόλαιον ὑπεγράφη δι' ἐν ἔτος ἐπ' ὀνόματί μου καὶ τὸ ἐντευκτηρίον θὰ εἶνε προσιτὸν μόνον εἰς τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου, εἰς ὠρισμένας δὲ ἡμέρας θὰ εἶνε ἐλευθέρως ἢ εἰσοδος καὶ εἰς μὴ μέλη, χάριν δημοσίων διαλέξεων. Εἰς τὸ ἐντευκτηρίον θὰ διατηρηθῆται ἀναγνωστήριον καὶ κατὰ τὰς ἐορτάς θὰ συναντώμεθα πρὸς ἀνταλλαγὴν σκέψεων ἐν ἀδελφικῇ συμπτωσίᾳ. Ἡ ἐπίτευξις τοιοῦτου ἐντευκτηρίου θὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν αὐξήσιν τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου καὶ ἐπαφίεμαι εἰς τὴν φιλοτιμίαν ἐκάστου μέλους νὰ φροντίζῃ νὰ ἐγγράφῃ νέα μέλη καὶ νὰ πληρόνῃ τακτικῶς τὴν καταβολὴν του.

Μία ἄλλη σκέψις μὲ ἀπασχόλησεν ἀφ' ὅτου ἐπανῆλθον, ἡ σκέψις περὶ ἰδρύσεως ἐβδομαδιαίου φύλλου τὸ ὅποιον νὰ διερμηνεύῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ Συνδέσμου. Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχει ὑπὸ συζήτησιν τὴν σκέψιν ταύτην καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ γίνῃ δυνατὸν ν' ἀγγελθῆ ἐντὸς ὀλίγου ἡ τακτικὴ ἐκδοσις τῆς ἐφημερίδος μας τίτλος τῆς ὁποίας ἔσται Ὀργάνωσις, μὲ τὰς λέξεις «τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος» ὑποκάτωθεν τοῦ τίτλου. Ἡ ὑποστήριξις τοῦ φύλλου τούτου θὰ εἶνε ἐξόχως ὠφέλιμος εἰς τὸν σκοπὸν μας, διότι δι' αὐτοῦ ὁ Σύνδεσμος ἡμῶν καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα θὰ ὀμιλῇ εἰς τὸ Πανελλήνιον καὶ θὰ ἐφελκύσῃ πανταχόθεν σύμπραξιν ὅπως ἀποβῆ ἡ δύναμις ἡ ὁποία ἀρμόζει ν' ἀποβῆ ὄχι μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Θὰ διαδόσῃ τὸ πρόγραμμά μας, θὰ συνάψῃ δεσμοὺς διεθνεῖς καὶ θὰ διδάξῃ πάντα ἐργάτην Ἕλληνα ὅτι ἀποστολὴ τοῦ Κράτους εἶναι νὰ ἐγγυηθῆ οικονομικὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς ὅλους, ὑπὸ τὸν ὕρον νὰ ἐργάζωνται παραγωγικῶς. Ἐχω πεποίθησιν ὅτι ὅλοι θὰ συντρέξῃτε τὴν ἐφημερίδα σας ἵνα ἡ κυκλοφορία τῆς ἐξαπλωθῆ εὐρύτατα ἐντὸς τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐκδόσεώς της. Καὶ ἴσως μετ' οὐ πολὺ καταστή τὸ φύλλον ἡμερήσιον καὶ δυνηθῆ

νὰ ἐκτοπίσῃ τὰ ἀνοσιογραφικὰ ὄργανα τῆς κεφαλαιοκρατίας τὰ ὅποια καλοῦνται ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες καὶ γεμίζουν τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοσφαῖραν ἀπὸ τὸ ψυχοφθόρον μίασμά των. Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῶν κερδῶν τῆς ἐφημερίδος μας θὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συνδέσμου, ὥστε πᾶν μέλος τὸ ὅποιον θ' ἀγοράζῃ καὶ θὰ προτρέπῃ καὶ ἄλλους ν' ἀγοράζουν τὴν Ὀργάνωσιν, θὰ προσπορίξῃ κέρδος εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Νομίζω ὅτι ἄξιος συγχαρητηρίων εἶνε ὁ Σύνδεσμος καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διαβημάτων μου παρὰ τῷ Δημάρχῳ Ἀθηναίων ὁ ὅποιος φιλοφρόνως συγκατετέθη νὰ κανονίσῃ ὅτι ἐὰν μέλος τι τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος συμβῆ ν' ἀσθενήσῃ θὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον καὶ θὰ νοσηλεύεται μέχρι τελείας ἰάσεως χωρὶς νὰ πληρώσῃ τίποτε, μάλιστα καὶ κατ' οἶκον θὰ λαμβάνῃ δωρεὰν φάρμακα καὶ ἰατρικὴν περίθαλψιν. Εὐχόμαι νὰ μὴ ἀσθενήσῃ κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία χρησιμεύει ὡς οἰωνὸς ὑποσχόμενος καὶ ἄλλας παραχωρήσεις εἰς τὸν Σύνδεσμόν μας, ὅστις θὰ καθίσταται βαθμηδὸν δύναμις.

Ἀπόδειξιν περὶ τούτου ἔσχομεν τὸ ταχύτατον ἀποτέλεσμα ὅπερ ἔφερεν ἡ πρό τινων ἡμερῶν διατυπωθεῖσα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διαμαρτύρησις τοῦ Συνδέσμου μας κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν οἱ ὅποιοι ἐφέρθησαν σκαιῶς ἐναντίον ἐργάτου τινὸς τῶν τροχιοδρομῶν. Σπανίως ἐγγραφον Σωματείου ἐν Ἑλλάδι ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸν σεβασμὸν δὲν ἐξεδήλωσε πρὸς τὸ ἡμέτερον ἐγγραφον ἡ Κυβέρνησις.

Πρὸ πενήκοντα ἀκριβῶς ἡμερῶν ἡ πρώτη Γενικὴ Συνέλευσις διεπίστευσεν εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐκλεχθεῖσαν τὴν 19ην Ἀπριλίου, νὰ ὀργανώσῃ τὸν Σύνδεσμον καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ διεπίστευσεν εἰς ἐμὲ τὴν μελέτην, σύνταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν. Εἰργάσθη ἐπὶ δέκα ἡμέρας καὶ δέκα νύκτας, τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τούτου διανύσας ἐπὶ ἀτμοπλοίων ταξειδεύων εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου συνειργάσθησαν μετ' ἐμοῦ τὰ πλεῖστα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ τὸ προῖδν τῆς ὅλης ταύτης ἐργασίας εἶνε τὸ Καταστατικὸν τοῦ ὁποίου θὰ λάβητε γνῶσιν σήμερον. Ἄξιοι παντὸς ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ εἶνε οἱ συνεργασθέντες μετ' ἐμοῦ, ἰδιαιτέρως δ' ἐπιθυμῶ νὰ ἐφελκύσω τὴν ἐκτίμησίν σας πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα κ. Λισμάνην διὰ τὸν σπάνιον ζῆλον του τὴν ἱκανότητα, εὐθύτητα ἀφιλοκέρδειαν καὶ ἀφοσίωσιν μετ' ἧς εἰργάσθη.

Θεωρῶ σκόπιμον νὰ ἐνδιατρίψω εἰς μερικὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ὀργανισμοῦ δὲν κατηρτίσαμεν. Τὸ ἀρθρον 30 τοῦ Καταστατικοῦ προβλέπει περὶ Ἐπαγγελματικῶν Ἐνώσεων. Μέλη δηλαδὴ οἰουδήποτε κλάδου τοῦ Συνδέσμου, τὰ

ὅποια εἶνε τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος συνενοῦνται εἰς ἰδιαίτερον σῶμα καλούμενον « Ἐπαγγελματική Ἐνώσις » καὶ ἕκαστον τοιοῦτον καταρτιζόμενον σῶμα ἐκλέγει ἰδίαν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἀπὸ ἓνα προϊστάμενον, ἓνα γραμματέα καὶ ἓνα ταμίαν. Ὑπαρχουσῶν πλειόνων τοιούτων Ἐπαγγελματικῶν Ἐνώσεων εἰς ἓνα κλάδον, οἱ προϊστάμενοι τῶν Διοικουσῶν Ἐπιτροπῶν ἀποτελοῦν τὸ Τοπικὸν Συμβούλιον τὸ ὁποῖον συνεργάζεται, κατὰ τὰς χρείας, μετὰ τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς. Μεγάλῃς ὠφελείας θ' ἀποβῆ ἢ διὰ τοῦ ἀρθροῦ 41 προβλεπομένη Ἰδρυσις ἑπταμελοῦς Ἐκπαιδευτικοῦ Σώματος: τὸ Σῶμα τοῦτο θὰ ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Συνελεύσεως, θὰ συνεδριάζῃ κατὰ δεκαπενθημερίαν καὶ θ' ἀσχολῆται εἰς μελέτας τὰς ὁποίας ἕκαστον μέλος αὐτοῦ θὰ ἐκθέτῃ καὶ ἐρμηνεύῃ ἐν εἰδικῇ αἰθούσῃ, προσιτῇ εἰς τὸ κοινόν. Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου οἱ θέλοντες νὰ γράψωσιν ἢ ὁμιλῶσι δημοσίᾳ, δεόν νὰ ἐξετάζωνται ἐγγράφως ἐπὶ τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν τῶν τιθεμένων αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Σώματος, τὸ ὁποῖον τηρεῖ κατάλογον τῶν ἐγκρινομένων ὅπως ἀγορεύωσιν ἢ δημοσιογραφῶσιν.

Ὅχι ὀλιγώτερον ἐπωφελές ἔσται τὸ ἀρθρον 44, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Σύνδεσμος συνιστᾷ καὶ διατηρεῖ σχολεῖα, ὧν σκοπὸς εἶνε ἡ διαπαιδαγώγησις τῶν τέκνων τῶν ἐργατῶν εἰς τὰς σοσιαλιστικὰς καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἀρχάς. Τὰς σχολὰς ταύτας θὰ διοικῶσι κοσμητεῖαι ἐκλεγόμεναι ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου. Οἱ διδάσκαλοι ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Σώματος καὶ διορίζονται ἐπὶ μισθῷ ὑπὸ τῶν κοσμητειῶν.

Ὅλοι γνωρίζετε ὅτι ὁ Σύνδεσμός μας ἰδρύθη διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως λέγει τὸ ἀρθρον 1, νομοθετήματα ἐξασφαλίζοντα τὴν ἀνεσιν, εὐημερίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς πλουτοκρατίας καὶ ἐπικράτησιν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ μέγα ἡμῶν ἰδεῶδες εἶνε ἡ ἐπικράτησις τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, καταλυομένης τῆς ἀντιστρατευομένης πρὸς τὸν Ἀνθρωπισμὸν πλουτοκρατίας. Αὐτὸ εἶνε ἡ θεμελιώδης ἐπιδιώξις μας, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπιδιώξεις μας εἶνε βαθμίδες πρὸς τὸ μέγα ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον δεόν νὰ ἔχωμεν διηνεκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ ἰδεώδους τούτου πρώτη βᾶσις εἶνε ἡ ἐθνικοποίησις πάντων τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κοινωνίας, διότι εἶνε ἀξίωμα, ἀναγνωριζόμενον πανταχοῦ σήμερον, ὅτι Ἐθνος δικαιοῦνται μόνον νὰ ὀνομάζωνται οἱ παραγωγεῖς. Τούτου ἕνεκα ὡς πρώτας βαθμίδας τῆς ἡμετέρας δράσεως τάσσομεν τὴν νομοθέτησιν συντάξεων διὰ τοὺς ὑπερηλίκους ἐργάτας, ἀνωτάτου ὅρου ἐργασίμων ὥρων, ἐλαχίστου ὅρου ἡμερομισθίου, καὶ ἀποζημιώσεις τῶν ἐργατῶν διὰ τὰς σωματικὰς βλάβας τῶν εἰς τὰ ἐργαστάσια. Ἐπίσης νομοθέτησιν

ἐργασιασθηρίων, δι' ὧν νὰ προμηθεύωνται ἐργασίαν οἱ στερούμενοι τοιαύτης, καὶ ἀσφαλιστικοῦ συστήματος κατὰ τῆς ἀεργίας.

Ἐνώπιόν μας ὁμως ὀρθοῦται τὸ πρόβλημα ποῖος θὰ τὰ ἐφαρμόσῃ αὐτά. Βεβαίως δυοῖν θάτερον, ἢ θὰ ἐφαρμοσθοῦν ὑπὸ Κυβερνήσεως ἐκπροσωπούσης τὰ συμφέροντα τῆς κεφαλαιοκρατίας, καὶ τοιαῦται εἶνε ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις, τὰς ὁποίας φέρουν τὰ πολιτικὰ κόμματα, ἢ θὰ ἐφαρμοσθοῦν ὑπὸ Κυβερνήσεως ἐνεργούσης ἐν ὀνόματι τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ἀποσκοπούσης εἰς τὸν σοσιαλισμὸν. Ἀλλὰ τὰ προειρημένα νομοθετήματα ἀντιστρατεύονται εἰς τὸ συμφέρον τῆς κεφαλαιοκρατίας, ἐπομένως οὐδεμία Κυβέρνησις, διοριζομένη ἀπὸ πολιτικὰ κόμματα, εἶνε δυνατόν νὰ τὰ πραγματοποιήσῃ. Θὰ τὰ πραγματοποιήσῃ λοιπὸν μόνον καὶ μόνον Κυβέρνησις διοριζομένη ἀπὸ τὸ ἐργατικὸν κόμμα, Κυβέρνησις δηλαδὴ ἀποδεχομένη τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνδέσμου μας. Κοινὴ ἀρχὴ τῶν ἐν πάσῃ χώρᾳ ἐργατικῶν προγραμμάτων εἶνε ὅτι δεόν νὰ καταβληθῇ συνολικὴ ἐνέργεια χάριν τῆς συνολικῆς εὐημερίας, ἀντὶ νὰ χρησιμοποιῶνται αἱ ἐθνικαὶ πρόσοδοι πρὸς πραγματοποίησιν ἀτομικῶν κερδῶν. Αὕτη ἡ κοινὴ ἀρχὴ διακρίνει τὰ προγράμματα τῶν ἐργατικῶν κομμάτων, ἀπὸ τὰς μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας προσφέρουν τὰ πολιτικὰ κόμματα. Τὰ πολιτικὰ κόμματα εἶνε πρόθυμα εἰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλὰ πάντοτε προσέχουν νὰ διατηροῦν τὴν ἀτομικὴν κτήσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν κεφαλαίων, ὡς βᾶσιν τῆς Κοινωνίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ ἀντίθετοι τοῦ σοσιαλισμοῦ προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἀρχὴ ἥτις εἶνε τὸ κέντρον τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας. Ἡ κεφαλαιοκρατία θέλει νομοθετήματα ἐν τῷ συμφέροντι τῶν κεφαλαιούχων, ἐνῶ οἱ σοσιαλισταὶ θέλουν νομοθετήματα ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ συνόλου.

Ὁ σοσιαλισμὸς διακηρύττει ὅτι τὰ δικαιώματα τῆς ὅλης Κοινωνίας εἶνε ἱερώτερα τῶν δικαιωμάτων τῆς ἰδιοκτησίας. Ὅσοι φιλελεύθεροι καὶ ἂν εἶνε αἱ μεταρρυθμίσεις τῶν πολιτικῶν κομμάτων δὲν εἶνε εἰμὴ ἀπλαῖ μεταρρυθμίσεις καὶ ὡς τοιαῦται δὲν θίγουν τὴν οὐσίαν, δὲν συμμορφοῦνται μὲ τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν τοῦ σοσιαλιστικοῦ προγράμματος.

Τὰ πράγματα σήμερον εἶνε τοιουτοτρόπως ὀργανωμένα, ὥστε μία μερὶς τῆς κοινωνίας νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ βίου. Τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ λύσωμεν εἶνε: Πρέπει νὰ ἀφήσωμεν νὰ ὀργανίσουν τὰ τῆς κοινωνίας ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τὴν διαφύλαξιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἢ πρέπει νὰ ἀναλάβουν τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ τροποποιήσουν τὰς παρούσας συνθήκας, ὥστε νὰ διευκολυνθῇ ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα εἰς τὸ σοσιαλιστικόν. Εἰς ὅλας τὰς χώρας ὁ ὀλι-

κός πλοῦτος τὸν ὁποῖον λαμβάνουν οἱ ἐργάται ἐλαττώνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἀλλ' ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν ν' αὐξάνη ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐὰν ἐνομοθετεῖτο ἐλάχιστος ὅρος ἡμερομισθίου. Λέγουν (οἱ κεφαλαιοῦχοι) ὅτι εἶνε νόμος τῆς φύσεως νὰ ὑπάρχη πτωχεία. Τοῦτο ὅμως εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγουν ὅτι εἶνε νόμος τῆς φύσεως νὰ ἔχουν τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ μέγαρα οἱ ἑκατομμυριοῦχοι, ὃ δὲ υἱὸς τοῦ ἐργάτου νὰ εἶνε ἀνυπόδητος καὶ ἀνέστιος.

Οἱ κεφαλαιοκράται μᾶς παραπέμπουν εἰς τὸν ἀπεριόριστον συναγωνισμόν. Ἄλλὰ ἀπεριόριστος συναγωνισμὸς εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Ἐὰν δὲν ἐθέτοντο περιορισμοὶ εἰς τὸν συναγωνισμόν, ἡ λύσσα τῶν χρηματιστῶν θὰ εἶχε καταστρέψει πρὸ πολλοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τὸ 1760 μέχρι τοῦ 1848 τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα ἔφαγεν ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδιὰ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Ἐχρειάσθησαν ἔξεγέρσεις, καὶ διαμαρτυρίαι ἰατρῶν ἀντιληφθέντων ὅτι ἡ κεφαλαιοκρατικὴ μανία ὑπενόμεινε τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθνους. Ἐντεῦθεν μάλιστα προέκυψαν οἱ νόμοι περὶ δημοσίας ὑγείας.

Τὸ πρόγραμμά μας προβλέπει περὶ ἐκπαιδύσεως. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε ζωτικωτάτη ἀνάγκη. Τὸ ἀξιοσημειώτον γεγονός εἶνε ὅτι καὶ ἡ κεφαλαιοκρατία ἔχει ἀνάγκην μορφωμένων ἐργατῶν, καὶ ὁ σοσιαλισμὸς διὰ τῆς μορφώσεως τῶν ἐργατῶν ἔτι μᾶλλον κρατύνεται. Πρέπει νὰ ἐνθαρρύνωμεν καὶ νὰ ἐπιζητῶμεν πᾶν εἶδος βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν, διότι ἡ ἐμμογή τοῦ ἐργάτου εἰς τὴν ἀθλιότητα ἐπὶ μακρὸν χρόνον φέρει ἀποθάρρυνσιν αὐτοῦ καὶ ἀποχαύνωσιν, ἐνῶ βελτιουμένης τῆς θέσεώς του ἀφυπνίζεται καὶ ζητεῖ νὰ βελτιοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέχρις ἐπιτεύξεως τῶν ἐγγυήσεων τὰς ὁποίας τὸ πρόγραμμά μας ζητεῖ.

Στοιχεῖον ἐργατικοῦ προγράμματος εἶνε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐπίτευξις ἀρκετῶν χρεωδῶν τοῦ βίου διὰ τοὺς ἐργάτας. Πᾶς ἐργάτης δέον νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τοῦ λείψῃ ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ στέγη. Οἱ κεφαλαιοκράται μᾶς λέγουν ὅτι ἐὰν δοθοῦν εἰς τοὺς ἐργάτας τὰ ἐν λόγῳ χρειώδη, οἱ μισθοὶ των θὰ πέσουν. Ἄλλὰ ὁ ἀληθινὸς μισθὸς τοῦ ἐργάτου δὲν εἶνε τὰ νομίσματα, εἶνε ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία καὶ τὰ ἄλλα χρειώδη τὰ ὁποῖα ἀγοράζει διὰ τῶν νομισμάτων. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φάγῃ χρήματα. Τὰ πεπτικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε κατάλληλα διὰ βρῶσιν χρημάτων. τὸ οὐσιῶδες εἶνε πόσα χρειώδη ἐπιτυγχάνομεν, ὥστε δὲν ἔχει σημασίαν ἡ ὑψωσις ἢ χαμῆλωσις τοῦ ἡμερομισθίου. Ὑπόθεξ ὅτι ὁ μισθός σου πίπτει κατὰ 5 δραχμάς, τὸ δὲ Κράτος σοῦ προμηθεύει χρειώδη ἀξίας 5 δραχμῶν. Ἡ πτώσις τοῦ μισθοῦ σου δὲν σὲ ζημιώνει. Ὑπόθεξ ὅτι ὁ μισθός σου πίπτει κατὰ 5 δραχμάς καὶ τὸ

Κράτος σοῦ προμηθεύει χρειώδη ἀξίας 6 δραχμῶν. Μία δραχμὴ εἶνε κέρδος σου μὲ ὅλην τὴν πτώσιν τοῦ μισθοῦ σου. Ἡ σκέψις αὕτη πείθει τοὺς σοσιαλιστὰς νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν οἰκοδομὴν καταλλήλων οἰκημάτων διὰ τὸν ἐργατικὸν κόσμον, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὥστε ὁ ἐργάτης νὰ πληρόνη τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνοικίου τὸ ὁποῖον πληρόνει σήμερον. Εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ ἥμισυ παντὸς ἐνοικίου τὸ ὁποῖον πληρόνομεν καταλήγει εἰς τὰ βαλάντια τοῦ ἑκατομμυριοῦχοι. Πρέπει λοιπὸν νὰ οἰκοδομήσωμεν οἰκῆματα ἐλεύθερα αὐτοῦ τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας, δηλαδή μὲ ἐνοίκιον μικρότερον κατὰ 50 τοῖς ἑκατόν. Ἐπίσης ἡ διατροφή τῶν τέκνων τῶν ἐργατῶν εἰς τὰ σχολεῖα εἶνε μέτρον διὰ τὴν νομοθέτησιν τοῦ ὁποίου οἱ σοσιαλισταὶ ἐπιμένουν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς ὁποίους σᾶς ἐξέθεσα. Ὡς ἐκ τοῦ μέτρου τούτου καὶ οἱ γονεῖς θὰ ἐλαφρόνωνται καὶ αὕτη ἡ κοινωνία ἔνεκα τῆς βελτιώσεως τῆς νέας γενεᾶς.

Πανταχοῦ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγνωρίζονται οἱ ἐργάται ὅτι εἶνε οἱ σπουδαιότεροι συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς καὶ ὅτι ἐπαμένως δικαιούνται εἰς τὴν περισσοτέραν μερίδα τοῦ παραγομένου πλούτου. Δὲν συνίσταται δὲ μόνον εἰς ὑλικά πλεονεκτήματα ἢ μερὶς εἰς ἣν δικαιούται, ἀλλὰ καὶ εἰς ἠθικά. Σήμερον ὁ ἐργάτης ἀπαιτεῖ ψωμί καὶ θὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ ἐὰν ἐπιμείνη νὰ τὸ ζητῇ. Ἀπαξ τὸ ἐξασφαλίσῃ θ' ἀρχίσῃ ν' ἀπαιτῇ μόρφωσιν, παιδείαν, ἀνέσεις καὶ θὰ τὰ ἐξασφαλίσῃ. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο οἱ σοσιαλισταὶ θέλουν νὰ δόσιν εἰς τοὺς ἐργάτας τὴν δύναμιν ἢ ὁποία προέρχεται μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τὴν δργάνωσιν. Ἄνευ δργανώσεως οὐδὲν καλὸν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν. Οὐδέποτε ἡ κεφαλαιοκρατικὴ νομοθεσία ἔφερεν οἷονδήποτε εὐεργέτημα εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, οὔτε μέλλει νὰ φέρῃ. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν εὐεργετήματα οἱ ἐργάται πρέπει νὰ ἐξοντωθῇ τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα. Ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει. Ὀλίγιστα ἔπραξαν αἱ Κυβερνήσεις καὶ αὐτὰ τὰ ἔπραξαν κατόπιν διηνεκοῦς πάλης, κατόπιν πίεσεως καὶ ἐξεγέρσεων. Τώρα οἱ κεφαλαιοῦχοι συνασπίζονται διὰ νὰ ἀντιπαλαίσουν. Ἐν τούτοις ἡ πίεσις καὶ αἱ ἐξεγέρσεις πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν. Ἐχομεν νὰ παλαίσωμεν διὰ πολλὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐπείγοντα εἶνε ὁ περιορισμὸς τῶν ὥρῶν τῆς ἐργασίας. Ἐχει ἤδη ἀποδειχθῇ ὅτι ὅσον ὀλιγώτεροι αἱ ἐργάσιμοι ὥραι τόσῳ ἀφθονωτέρα ἡ παραγωγή. Πρώτη περὶ τούτου ἀπόδειξις ἐδόθη ὅτε εἰς τὰ ἐργοστάσια βάμβακος τῆς Ἀγγλίας, αἱ ἐργάσιμοι ὥραι περιορίσθησαν εἰς 10 ὥρας. Ἡ παραγωγή ἠῦξησεν ἀμέσως. Ἐτερον γεγονός ἐξηκριβωμένον εἶνε ὅτι πᾶσα νίκη τῶν ἐργατῶν διὰ τῆς ὁποίας ἡ συμμετοχὴ των εἰς τὸν πλοῦτον αὐξάνει, πολλαπλασιάζει τὴν παραγωγὴν, διὰτι διακεντᾶται ἐκ τούτου ἡ δραστηριότης τῶν κεφα-

λαιούχων, οἵτινες θέλουν ν' αναπληρώσουν τὴν ἐλάττωσιν τῆς συμμετοχῆς των. Τοιοῦτοτρόπως ἐπισπεύδεται ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξις καὶ προλείπεται ἡ πτώσις τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ἡ ἴδια δηλαδὴ κεφαλαιοκρατία ἀναγκάζεται νὰ κατεργάζεται τὴν ἴδιαν ἐαυτῆς ἐξόντωσιν.

Σὰς ἀνέλυσσα ὅπως ἠδυνάμην τὸ Καταστικὸν καὶ σὰς ἀνέπτυξα τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνδέσμου. Ἐνταυτῷ σὰς ὑπέμνησα τὸ μέγα ἰδεῶδες μας καὶ τὰ βαθμιαία μέσα δι' ὧν θὰ τὸ πραγματοποιήσωμεν. Τὰ βαθμιαία μέσα εἶνε βήματα δι' ὧν θὰ διέλθωμεν τὸν ρύακα, ὅστις διαχωρίζει τὸ χάος τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιδιώξεως πλούτου ἀπὸ τὴν εὐκοσμον ὁργάνωσιν τῆς συνολικῆς Συμπολιτείας. Μόνον ὑπὸ τοιαύτην Συμπολιτείαν θὰ γίνῃ δυνατόν νὰ λείψῃ ἡ ἐκμετάλλεσις ἀνθρώπου κατ' ἀνθρώπου. Μόνον πιπτούσης τῆς κεφαλαιοκρατίας θὰ ἐξαφανισθῇ πᾶσα φάσις ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας.

Ἐχω λοιπὸν πεποιθήσιν ὅτι διὰ τοῦ συνταχθέντος Καταστατικοῦ ἐξυπηρετεῖται ἄριστα ὁ μέγας σκοπὸς δι' ὃν ἐπεδόθην εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Συνδέσμου, δηλαδὴ ἡ ὁργάνωσις τῶν εργατικῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ διὰ τῆς ὁργάνωσεως ταύτης ἐπίτευξις νομοθεσίας ἡ ὁποία νὰ ἐγγυᾶται οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς τὸν παραγωγικὸν ἡμῶν κόσμον.

(*Ζωηρὰ χειροκροτήματα*).

Τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὀφείλομεν σεβασμὸν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ζώων, εἶναι περιττὸν νὰ τὴν ἀναζητῶμεν ἄλλοῦ ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἐν ἡμῖν, κατὰ οἰκονομίαν τῆς δημιουργίας; Διότι τί ἄλλο εἶνε εἰμὴ προειδοποιήσις καὶ βεβαίωσις τοῦ καθήκοντος τούτου ἡ φυσικὴ συμπάθεια ἢν αἰσθανόμεθα πρὸς τὰ ζῶα; Τινὲς λαμβάνουν ὡς θέμα ἀστεϊσμοῦ καὶ εἰρωνείας τὴν εὐαισθησίαν τῶν ἀκρεοφάγων ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἀλλ' ἀγνοοῦν πιθανῶς οὗτοι ὅτι ἡ συμπάθεια εἶνε ἡ ἀσφαλεστέρα ἐγγύησις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ἄνευ ταύτης δὲν ὑπάρχουν εἰμὴ τὰ προσωπικὰ ἰδιοτελῆ συμφέροντα καὶ ἡ κτηνώδης βία διὰ τὴν κατίσχυσιν αὐτῶν. Δὲν λείπουν ἐπίσης αἱ ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἀνθρώπος δοκιμάζει ὀδυνηροὺς νυγμοὺς συνειδήσεως, ὑποβάλλων εἰς μαρτύρια ἢ φονεύων τὰ ζῶα, καὶ δὲν εἶνε ἐξαιρετικαὶ αἱ περιπτώσεις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐν αὐτοῖς συμπαθητικοῦ ὀρμεμψύτου προτιμοῦν νὰ ἀπόσχουν τῆς κρεοφαγίας, ἀντὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ ζῶα ἐξ ὧν πρόκειται νὰ παρασκευασθῇ ἡ τροφή των.

Ὅτι ὁλοὲν πράττεις εἶναι ἐργασία ὑφαίνουσα μέλλουσαν τύχην σου καὶ μέλλον τῆς ἰδιοσυστάσις σου σκῆνωμα.

Κακία εἶναι πᾶσα διατάραξις τῶν νόμων τῆς ἐξέλιξεως καὶ ἀγεί μοιραῶς εἰς ἄλγος, διότι ἡ ἐξέλιξις χωρεῖ ἀμειλίχως.

Η ΗΘΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΚΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣ.

(Περίληψις διαλέξεως γενομένης παρὰ τοῦ κ. Π. Ὀφμιν, καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γάνδης).

Ἡ ἠθικὴ ἀποψις τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης εἶνε διττὴ: ἀφ' ἐνὸς ἡ ἀκρεοφαγία, ἔχουσα ὡς βάσιν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ὑπανθρώπων ὄντων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ λογικὴ συνέπεια πράξεως ἠθικῆς. Ἐξ ἄλλου εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικότητος ἀσκοῦσα ἐπίδρασιν ἀγαθοποιῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν.

I.—Οἱ ἐπιστήμονες οἵτινες ἠρεύνησαν τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν μεταξὺ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀνεγνώρισαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὅτι αἱ ἰδέαι μας, τὰ αἰσθήματά μας, αἱ ἐπιθυμίαι μας, τὰ πάθη μας, δὲν μένουν ἀνεπηρέαστα ἐκ τῆς τροφῆς ἢν ἀφομοιοῦμεν. Αἱ ἔρευναι αὗται ἐπ' ἐσχάτων ἐστράφησαν, μετὰ μεζονος ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς, πρὸς τὰς συνεπείας αἵτινες ἐπακολουθοῦν τὴν μετρίαν ἢ ὑπερβολικὴν χρῆσιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν εἶνε ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ἀλκοόλ, θετικῶς ἐπίδρασα, παρεμποδίζει τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῶν ἐν ἡμῖν ἀγαθῶν ὀρμεμψύτων. Ἄλλ' ὁ ἀκρεοφάγος, χωρὶς νὰ καταβάλλῃ προσπάθειάν τινα, καὶ ἂν ἀκόμη στερηθῇ οἰασδῆποτε θελήσεως, καταλήγει εἰς ἀποχὴν ἀπὸ τῆς χρήσεως τοῦ οἰνοπνεύματος: ἡ ἀποχὴ αὕτη εἶνε συνέπεια φυσικὴ καὶ ἀναπόφευκτος τῆς διαίτης ἢν ἀκολουθεῖ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐξηγεῖται ἄριστα δταν ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ κρέας εἶνε τροφή διεγερτικὴ. Ἐντεῦθεν ὁ ὁργανισμὸς ἀναζητεῖ τὴν χρῆσιν ἄλλων διεγερτικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συντηρηθῇ ἡ οὕτω προκαλουμένη πλαστὴ ἔξαψις τῶν ζωτικῶν δυνάμεων, ἐνῶ εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, ἐλλειπούσης τῆς κινούσης ταύτης αἰτίας, αὐτομάτως ἐξαφανίζεται πᾶσα τάσις πρὸς προσφυγὴν εἰς τὰ οἰνοπνευματοῦχα ποτά. Ἐπὶ πλέον ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν ποτῶν τούτων ἀμβλύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, μέχρις ἀποστροφῆς, ἐφ' ὅσον ὁ οὐρανίσκος ἐθίζεται εἰς τὴν γεῦσιν τῶν καρπῶν καὶ τῶν δημητριακῶν.

Οὕτω ἡ ἀκρεοφαγικὴ δίαιτα εἶνε δίαιτα πρᾶντικὴ καὶ κατευναστικὴ, συνάμα δὲ καὶ ἐξαγνιστικὴ, αὗται δὲ αἱ ἀρεταὶ τῆς μᾶς βοηθοῦν νὰ κατανοήσωμεν τὰς δύο ἄλλας συνεπείας ἃς ἀσκεῖ ἐφ' ἡμῶν. Ἐν πρώτοις προσδίδει εἰς τὰ αἰσθήματα μας ἑυθυμὸν μᾶλλον εὐθὺν καὶ εἰρηγικόν, καθιστῶσα ἅμα αὐτὰ τρυφερώτερα, βαθύτερα, καθαρώτερα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τείνει νὰ ἀυξάνῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἠρεμίαν τῆς καρδίας. Ἐπειτα ἐλαττώνει τὴν διάθεσίν μας πρὸς τὰ ὀδυνηρὰ καὶ κακεντρεχῆ πάθη. Σπανίως οἱ

ἀκρεοφάγοι ἔχουν ὕψος σκυθρωπὸν καὶ ἀποκρουστικὸν καὶ ἂν μερικοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀπαλλαγῶν ἐντελῶς τῆς τοιαύτης κακομόρφου παραστάσεως, εἶνε βέβαιον ὅτι ὑποφέρουν ὀλιγώτερον τώρα παρὰ ἐὰν ἐξηκολούθηον νὰ καταβροχθίζωσι τὰς σάρκας τῶν ζῶων.

Ἀκόμη ἡ ἀκρεοφαγία δὲν εἶνε μόνον ὅτι μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος, ἀλλὰ συντελεῖ προσέτι νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐαισθησίαν μας πρὸς τὴν εὐσπλαγγνίαν, πρὸς τὴν καλωσύνην, πρὸς τὴν ἀγάπην. Ἐν ἄλλαις λέξεσι τείνει νὰ ἐνισχύσῃ καὶ νὰ εὐρύνῃ τὴν κοινωνικότητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὲν ὑπάρχει περὶ τούτου καλλιτέρα ἀπόδειξις ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων ἀκρεοφάγων, ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρα καὶ τοῦ Βούδδα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας — καὶ ὁ Χριστὸς, ἐὰν πιστεύσωμεν τὴν γνώμην τῶν σχολιαστῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἦτο ἀκρεοφάγος.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις εἶνε ἡ γενικὴ ἐν τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ παρατήρησις ὅτι τὰ πραότερα ἦθη συναντῶνται εἰς τὰ εἶδη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ προσφύγουν εἰς τὴν χύσιν αἵματος διὰ νὰ προμηθευθοῦν τὴν τροφήν των. Εἰς τὰ πορίσματα καὶ τὰς ἀληθείας ταύτας, τὰς ἀναμφισβήτητου κύρους, ἀντιτάσσουσιν οἱ ἀντίπαλοι τῆς ἀκρεοφαγίας ὅτι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ κρέατος θὰ ὠδήγει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀδρανείαν καὶ ἀναλησίαν καὶ θὰ τοὺς ἐστέρει μεγάλου μέρους τῆς ἐνεργητικότητός των καὶ τοῦ θάρρους των, καὶ οὕτω οἱ ἀκρεοφάγοι θὰ κατήντων εὐκόλως ἢ λεία τῶν τολμηροτέρων καὶ ἐπιτηδειοτέρων γειτόνων των.

Ἡ ἀντίρρησις αὕτη περιέχει βίαιον τινὰ ἀληθείας, διότι ἂν ἡ κρεοφαγία ἐθριάμβευε πιθανῶς θὰ ἐχαλαροῦτο καὶ θὰ ἔχανε πολὺ μέρος τῆς ἐντάσεώς της ἢ ἀπληστος ἐκείνη δραστηριότης ἢ στρεφόμενη εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὕλικῶν συμφερόντων καὶ τῶν πόθων τῆς φιλαρχίας, ἴσως ἔδὲ θὰ ἔπαυον καὶ οἱ πόλεμοι οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ὀφείλονται εἰς τὴν ἀρπακτικότητα καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Ἡ διαφορὰ μόνον εἶνε ὅτι ἀκριβῶς τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ἅτινα ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν οἱ ἀντιφρονούντες, ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης, ἀφοῦ τείνουσιν εἰς τὸ νὰ κατασιγάσωσι τὴν ἀγριότητα διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ νὰ κατευθύνωσι τὴν ἀνθρωπίνην ἐνεργητικότητα πρὸς σκοποὺς ὑψηλοτέρους. Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀκρεοφαγία ἐλαττώνει τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ ἀνθρώπου; τουναντίον τὴν αὐξάνει διότι οἱ ἀκρεοφάγοι εἶνε μᾶλλον εὐδιάθετοι πρὸς τὴν δρᾶσιν καὶ ἀντέχουσιν περισσότερον εἰς τὴν κούρασιν.

Εἶνε λοιπὸν ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ ἀκρεοφαγία εὖνοεὶ θαυμασίως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικότητος. Τοῦτο δὲν σημαίνει φυσικῶς ὅτι ἀναποφρεύτως πᾶς ἀκρεοφάγος εἶνε ἠθικώτερος παν-

τὸς κρεοφάγου. Σημαίνει ἀπλῶς ὅτι ἐν ἰσότητι ὕψων ὁ ἀκρεοφάγος, διὰ τῶν ἀγαθῶν ἅτινα ἀντλεῖ ἐκ τῆς διαίτης του, βαίνει ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον τοῦ κρεοφάγου πρὸς τὴν ἀποκτικὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀνέρχεται ὑψηλότερον πρὸς τὸ ἰδεῶδες.

II.—Ἄλλ' ὅπωςδήποτε ὑπάρχει μία ἀποψις ἠθικὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀκρεοφάγος εἶνε πάντοτε ὑπέρτερος τοῦ κρεοφάγου: εἶνε ἡ ἀποψις τῶν καθηκόντων μας πρὸς τὰ ζῶα.

Εἶνε αὐτονόητον ὅτι δικαιούμεθα νὰ φρονεῶμεν τὰ ἐπιβλαβῆ ζῶα. Εἶνε ἡ περίπτωσις αὕτη περίπτωσις πραγματικῆς καὶ νομίμου ἀμύνης. Ἄλλὰ δικαιούμεθα νὰ φρονεῶμεν ἐπίσης καὶ τὰ ἀνεπιβλαβῆ ζῶα, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον δὲν μᾶς κάμνουν κανὲν κακόν, ἀλλὰ καὶ μᾶς προσφέρουν σπουδαίας ὑπηρεσίας;

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἠθικολόγων ἀναγνωρίζουσιν τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἀκολουθοῦντες τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν, ἂν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πράττουσιν τοῦτο μετὰ δισταγμοῦ καὶ οὐχὶ ἀνευ ἐλέγχου τινὸς τῆς συνειδήσεως. Οὕτω, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἄγγλος φιλόσοφος Χούτσεσον, ἀκμάσας τὸν 18ον αἰῶνα, ὁμολογεῖ ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶνε ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὴν φυσικὴν συμπαθητικότητα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

Ὁ συμπατριώτης του Βένθαμ, ὅστις τοσοῦτον εἰργάσθη ἵνα τύχωσιν ἀναγνωρίσεως καὶ προστασίας τὰ δικαίωματα τῶν ζῶων, φρονεῖ οὐχ ἦττον ὅτι δὲν εἴμεθα ἀδικαιολόγητοι φρονεῦντες τὰ ζῶα, διότι ἡ ἀπόλαυσις ἦν ἐντεῦθεν ἀντλοῦμεν εἶνε ἀνωτέρα τῶν ἀλγηδόνων εἰς ἃς ὑποβάλλομεν ταῦτα — εἶνε τοῦτο ἐπιχειρημα ὅπερ, ὡς διατυποῦται γενικῶς, δύναται πληρέστατα νὰ δικαιολογήσῃ ἐπίσης καὶ πάντα τὰ προνόμια ἅτινα ἀνθρώποι τινες ἀξιοῦσιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων των! Μᾶλλον ἀνεκτὸν εἶνε τὸ ἐπιχειρημα τὸ προβληθὲν παρὰ τοῦ Σοπεγγάουερ, τοῦ φίλου τῶν ζῶων. Ὁ Σοπεγγάουερ δικαιολογεῖ τὸ δικαίωμά μας νὰ φρονεῶμεν τὰ ζῶα διὰ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι «ἀνευ τῶν σαρκῶν τῶν ζῶων, τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς βορείοις κλίμασιν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ζῆσιν ἐπὶ μακρόν». Τῷ ὄντι, ἐὰν ἡ ἀντίληψις αὕτη ἦτο βᾶσιμος, ἐὰν αὕτη ἡ ὑπαρξίς μας ἐξηρτάτο ἐκ τῆς χρήσεως τῶν ζωϊκῶν σαρκῶν, ἐὰν ἡ φύσις διέπλασε τὸν ὀργανισμόν πρὸς ἀναγκαστικὴν κρεοφαγίαν, τότε δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀπόδειξις περὶ τοῦ ἐναντίου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τῷ ὄντι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἀπόδειξις αὕτη διὰ τὸν λέοντα ἢ τὴν τίγριν, ἔστω καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὰ θηρία ταῦτα ἠδύνατο νὰ κατανοήσωσι τὴν ἀντίληψιν ταύτην. Ἄλλ' ὑπάρχει ἡ περὶ τοῦ ἐναντίου ἀπόδειξις, καὶ εἶνε αὕτη τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκρεοφάγοι, ἀνθρώποι δηλονότι, οἵτινες ἔλαβον καὶ ἀκολουθοῦν ὡς λογικὴν βᾶσιν τῆς

διαίτης αὐτῶν τὴν πλήρη ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος.

Συνεπῶς οὔτε τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Σοπερχάουερ εἶνε βάσιμον. Ἡ φύσις δὲν μᾶς ἐπλασεν ὄντα σαρκοβόρα. Ὁ ὀργανισμὸς μας ἐδημιουργήθη τοιοῦτος ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ζῶμεν καὶ χωρὶς νὰ τρώγωμεν κρέας καὶ μάλιστα νὰ ζῶμεν καλλίτερον οὕτω παρὰ ἂν τὸ ἐτρώγομεν. Ὡστε εἶνε ἀναπόδεικτον τὸ δῆθεν δικαίωμά μας νὰ φονεύωμεν τὰ ζῶα.

Ἄλλοι διὰ νὰ δικαιολογήσουν τοῦτο προβάλλουν ὅτι «ἡ ζωὴ μας δὲν ἔχει ἠθικὸν σκοπὸν». Ἐννοοῦν δηλαδὴ ὅτι τὸ ζῶον εἶνε πρᾶγμα καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε πρόσωπον, ὅτι τὸ ζῶον δὲν ἔχει νοημοσύνην, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄν λογικόν, ὅτι τὸ ζῶον εἶνε φύσις θνητὴ, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀθάνατος. Ἔστω ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὰς ἀρετὰς ταύτας ἀρετὰς. Διατί θὰ ἀπέκτα ἕξ αὐτῶν τὸ δικαίωμα νὰ εἶνε σκληρὸς καὶ νὰ τρομοκρατῇ τὰ περὶ αὐτὸν ἔμψυχα ὄντα; Ἐὰν ἡ ζωὴ του εἶνε πολυτιμότερα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ζῴου, μήπως τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ζῴου στερεῖται ἀξίας; Πᾶν ὄν ἔχον ψυχὴν, αἰσθητικότητα, μνήμην, ἔχει σκοπὸν ἠθικὸν καὶ συνεπῶς δικαιούται νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ, καὶ μάλιστα ὅσον τὸ δυνατόν μακρότερον καὶ ἀνετώτερον.

Οἱ ἄλλοι ἀναπαύουν τὴν συνείδησίν των μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ σφαγέως ἐκτελοῦν ὄχι οἱ ἴδιοι, ἀλλ' οἱ κρεοπῶλαι καὶ οἱ κυνηγοί. Ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τῆς φύσεως ὥστε, εἴς τινὰς χώρας, ὑπάρχει παρὰ τῇ κοινῇ συνειδήσει ἔκπτωσις ὑπολήψεως πρὸς τοὺς κρεοπῶλας, καθιερωμένη μάλιστα καὶ διὰ τοῦ ἀστικοῦ κώδικος.

Οἱ ἀκρεοφάγοι δὲν πλανῶνται βεβαιῶντες καὶ διακηρύσσοντες τὰ δικαιώματα τῶν ζῴων. Ἀνομολογοῦν ἐπίσης ὅτι ἡ πάγκοινος ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων τούτων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ἀνευ ἀληθοῦς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς συνηθείας μας, εἰς τὸν πολιτισμὸν μας, καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν γεωργίαν. Διὰ τοῦτο δειλὰ εἶνε αἱ ἐλπίδες αὐτῶν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης, διὰ βραδείας καὶ ὀδυνηρᾶς ἐξελίξεως, θὰ φθάσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ Ἰδεώδους των. Ἀλλὰ παλαίον ὅσον δύνανται ἐρρωμένως, ἀντλοῦντες τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐμμογήν ἕξ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν τῆς διαίτης ἦν ἀκολουθοῦν καὶ ἡς ὑπεραμύνονται. Διότι εἶνε, τῷ ὄντι, μεγίστη ἡ ἀνάπτυξις ἦν προσδίδει εἰς τὰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἀκρεοφαγία, καὶ ἀφθονος ἢ γαλήνη ἦν ἐπιχύνει εἰς τὴν ψυχὴν.

Πᾶσα δρᾶσις πρὸς μεταρρυθμίσειν μὴ ἀφορῶσα εἰς κατάργησιν τῆς πτωχείας εἶναι παγίς πρὸς ὀπισθοδρόμησιν.

Πᾶσα ἀφίλαυτος ἐνέργεια εἶναι δρᾶσις ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΑΟΥΔΟΓΛΟΥΣ

(Ἀληθινὴ ἀφήγησις).

Α'

Ὁ Ἐμμανουήλ Δαούδογλου ἦτο μονογενὴς υἱὸς ἐνὸς ξυλουργοῦ καὶ ἐγεννήθη εἰς μικρὸν χωρίον πλησίον τῆς Σμύρνης, τῷ 1838. Τίποτε ἑκτακτὸν δὲν ἐχαρακτήριζε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Ἐμμανουήλ. Ἦτο πάντοτε ἥσυχος καὶ νοήμων νέος, ἀρετὰ δὲ εὐλαβῆς εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Ἀπὸ πολὺ μικρὸς εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἐρωτᾷ διατί καὶ νὰ ἐπιμένῃ νὰ εὐρίσκη τὴν λογικὴν αἰτίαν παντὸς πράγματος. Αὐτὸ δυσηρέσκει τοὺς γνωρίμους του καὶ μὲ ὄλην τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν καλὴν διαγωγὴν του δὲν ἔχαιρε τὴν εὐνοίαν τῶν διδασκάλων του· μάλιστα δὲ μερικοὶ συγχωρικοὶ του, ἔχοντες συνάφειαν μὲ τὸν Σεβασμιώτατον Πολύδωρον, Ἐπίσκοπον τῆς περιοχῆς, κατώρθωσαν νὰ τὸν συκοφαντήσουν ὡς ἀσεβῆ εἰς τὰ θεῖα.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Πολύδωρος ἤλθε νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, καὶ μετὰ τὸ τέλος, πρὶν φύγῃ ὁ κόσμος, ὁ νεαρὸς Ἐμμανουήλ ἔδραμε πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτισεν εὐλαβῶς, ἀνταποδίδων τὴν εὐλογίαν του, εἶπεν εἰς αὐτὸν μὲ πολλὴν ταπεινότητα: «Πανιερώτατε, ἐπεθύμουν νὰ σᾶς κάμω μερικὰς ἐρωτήσεις.»

— Εὐχαρίστως, παιδί μου. Τί ἔχεις νὰ μοῦ πῆς; ἠρώτησεν ὁ Ἐπίσκοπος μὲ κάπως ξηρὸν τρόπον.

— Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ Θεός, εἶπεν ὁ Ἐμμανουήλ, βεβαίως ὅ,τι ἐπράξε καὶ παρήγγειλε πρέπει ἀφεύκτως νὰ εἶνε τὸ μόνον ὀρθόν. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρχη τίποτε ὀρθότερον ἀπὸ ὅ,τι Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐπράξε. Δὲν εἶνε ἔτσι, πανιερώτατε;

— Βεβαιότατα, παιδί μου, ἀπήντησεν ὁ Ἐπίσκοπος. — Καὶ οἱ ἀπόστολοι Αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ του, μᾶς ἔδειξαν τὸν δρόμον. Καλὰ λέγω, πανιερώτατε;

— Καλὰ, πολὺ καλὰ, καὶ ἂν πράττης ὅπως σὲ διδάσκουν, θὰ γίνης καλὸς χριστιανός, Μανώλη, εἶπεν ὁ πανιερώτατος γελῶν.

Ὁ γέλως τοῦ Ἐπισκόπου ἦτο σαρδονικός, ἀλλὰ ὁ Ἐμμανουήλ δὲν τὸ ἀντελήφθη.

— Ναί, πανιερώτατε, ἀλλ' ἀφοῦ εἴμεθα Χριστιανοὶ διατί δὲν πράττομεν ὡς Χριστιανοί; ἐρωτᾷ ὁ Ἐμμανουήλ.

— Αἶ, διατί; ἀπαντᾷ ὁ Ἐπίσκοπος. Διότι ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶνε κακὴ, καὶ ἀσπάζεται τὸν κόσμον, τὴν σάρκα, καὶ τὸν διάβολον.

— Δαιμόν, πανιερώτατε, ἀφοῦ φρονεῖτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διατί σεῖς καὶ οἱ ἄλλοι ἱερεῖς δὲν πράττετε ὅπως οἱ ἀπόστολοι; Διατί δὲν δίδετε ὅ,τι καὶ ἂν ἔχετε εἰς τοὺς πτωχοὺς; ἀνέκραξεν ὁ Ἐμμανουήλ, ἐνόησον τὰς χεῖρας του καὶ βαδίζων ἔμπρὸς κατὰ ἓν βῆμα, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς. Διατί ἔχετε ὅλας τὰς ἀπολαύσεις καὶ ἀφίνετε τοὺς δυστυχεῖς ἐργάτας νὰ στεροῦνται τὸν ἐπιούσιον, καὶ νὰ μὴ ἔχουν νὰ θρέψουν τὰ τέκνα των, οὔτε νὰ τὰ ἐνδύσουν;

— Ποιοὶ ἔβαλαν αὐτὰς τὰς κακὰς σκέψεις εἰς τὸ κεφάλι σου; εἶπεν ὁ Ἐπίσκοπος βλοσυρῶς.

— Κανεῖς, πανιερώτατε. Τὰς ἔκαμνα αὐτὰς τὰς σκέψεις μόνος μου. Σᾶς ἤκουσα τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα νὰ λέγετε εἰς τοὺς χωρικοὺς νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστάς, διότι οἱ σοσιαλισταὶ εἶνε ἄθεοι. Ἐγὼ γνωρίζω τὸν Μιχαλάκη, ὁ ὁποῖος λέγεται σοσιαλιστής, καὶ ὅμως τὸν εἶδον πολλὰς φορὰς νὰ δίδῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε. Συλλογίζομαι ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἔκαμνε τὸ ἴδιο, καὶ ὅτι ἀφοῦ ὁ Μιχαλάκης εἶνε σοσιαλιστής καὶ τόσον καλὸς ἄνθρωπος, θὰ εἶνε ὁ ἀληθινὸς χριστιανός, ὅσοι δὲ ἔχουν ἀπολαύσεις, ἐνῶ οἱ ἐργάται στεροῦνται, εἶνε ἀντίχριστοι.

— Εἶσαι αὐθάδης. Αποκαλεῖς τὸν Ἐπίσκοπόν σου, ἀντίχριστον.

— Ἀφοῦ τὸ λέτε, πανιερώτατε, ἔτσι θὰ εἶνε, εἶπεν ὁ Ἐμμανουήλ ταπεινῶς, ἀλλὰ θερμῶς.

Θόρυβος ἔγινε τότε μεταξύ τῶν παρισταμένων, καὶ ἄλλοι ἐγέλων, ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐξηγικωμένοι — τί περίεργον παιδί εἶνε αὐτό; Ἄλλ' ὁ Ἐπίσκοπος ἦτο θυμωμένος εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ εἶπε μετ' αὐστηροῦ τόνου: Νὰ τ' ἀφήσῃς αὐτά, Μανώλη, διότι εἶνε ὑπεράνω τῶν δυνάμεών σου, καὶ εἶσαι ἀμαθὴς καὶ αὐθάδης καὶ θὰ σέ ἔχω ὑπὸ σημείωσιν.

— Δὲν θέλω νὰ κάμω κακὸν κανενός. Μόνον θέλω νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν καὶ ν' ἀκούω τὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπανελάβην ὁ Ἐμμανουὴλ κατατεθλιμμένος, ἀποσιθόμενος μεταξύ τῶν συντρόφων του, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐμβρόντητοι.

Ἀπὸ τότε ὁ Ἐπίσκοπος ἦτο ὁ ἀσιγνὸς ἐχθρὸς τοῦ Ἐμμανουήλ.

Ἐν τούτοις ὁ Ἐμμανουήλ, στραφείς εἰς τὴν μητέρα του τῆς εἶπε: Μητέρα, ὅταν μεγαλώσω ἐννοῶ νὰ ζῶ ὅπως ὁ Χριστὸς ἐξοῦσεν ὅταν ἦτο εἰς τὸν κόσμον.

— Παιδί μου, ἡ χάρι Του νὰ σ' εὐλογήσῃ, ἀλλ' εἶσαι μικρὸς ἀκόμη.

Σ

Ὁ Ἐμμανουήλ δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἐνωρίς, ἔμεινε μέσα καὶ ἐργάσθη εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρὸς του. Εὐχαριστεῖτο νὰ συμμορφοῦται μὲ τοὺς συγγενεὶς καὶ γνῶριμους του, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα του ἦτο εἰς ἀένναον κίνησιν, καίτοι ἡ ζωὴ του ἐξετυλίσσετο χωρὶς περιτετείας. Συνεκέντρωσε πέριξ του μερικὸν συνομηλικόν του, οἱ ὅποιοι εἶχον τὰς αὐτὰς φιλοθρησκονικὰς κλίσεις.

Ἐνὰ πρᾶγμα περίεργον διηγοῦνται. Δὲν ἤκουσε ποτε κανεὶς τὸν Ἐμμανουήλ νὰ εἶπῃ ἐν ψευδαίματι ἢ νὰ ἀθετήσῃ μίαν ὑπόσχεσιν, ἢ νὰ προφασισθῇ εἰς τίποτε. Ἦτο δὲ ἀξιοθαύμαστος ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον ὠμίλει, ὡσὰν νὰ ἐμάντευε τοὺς διαλογισμούς τῶν ἄλλων. Οἱ νεαρὸὶ φίλοι τοῦ Ἐμμανουήλ ἦσαν ὅλοι πολὺ ἐνάρετοι καὶ φιλόπονοι. Καὶ ὅπως ὁ Ἐμμανουήλ, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἔκαμαν τὴν περίεργον ἀπόφασιν νὰ διάγουν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μεγάλη ἐλπίς τοῦ Ἐμμανουήλ ἦτο νὰ ἐπανακέρη εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀκλόνητα καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν τοῦ βίου, τὸν ὅποιον ἔθεσεν ὡς παράδειγμα ὁ Χριστὸς. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ διατί ὁ τοιοῦτος βίος ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον.

Ἦτο ἀκόμη πολὺ νέος καὶ πολὺ ἐνθουσιώδης. Δὲν εἶχεν ἐπιστημονικὰς γνώσεις, καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν νόμων τῆς φύσεως. Κατὰ συνέπειαν ἐλάμβανεν ὡς ἀναμφισβήτητον τὸ χωρίον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον λέγει ὅτι ἡ πίστις ἠμπορεῖ νὰ κινήσῃ ὄρη. Τὸ ἐλάμβανε κατὰ λέξιν, καὶ μάλιστα μίαν ἡμέραν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ νὰ ἀποπειραθῇ νὰ κινήσῃ ἓνα λάφον. Ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐπετύγχανε διὰ τὸ δὲν εἶχε τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν ὅτι ἀφοῦ τὸ εἶπεν ὁ Θεὸς θὰ ἦτο ἀληθέστατον.

Προσηυχῆθη λοιπὸν εἰς τὸν Θεὸν παρακαλῶν νὰ τοῦ γίνῃ αὐτὴ ἡ χάρις καὶ ἐκτελεσθῇ ἡ ὑπόσχεσις περὶ κινήσεως τοῦ ὄρους. Οὔτε ἶχνος ἀμφιβολίας ὑπῆρχεν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλ' ἀδιστακτικῶς ἀνέμενε τὸ θαῦμα ὡς φυσικώτατον ἀποτέλεσμα τῆς βουλῆσεως τοῦ Θεοῦ, ἐκπληροῦντος μίαν ὑπόσχεσιν. Ἐνῶ ἴστατο εἰς τὸ λυκαυγὲς προσευχόμενος, ἐφαίνετο ἐμπνευσμένος καὶ εἰς ἔκστασιν, πράγματι ὑπερβαίνων τὸν ὀρίζοντα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διέταξε τὸν βράχον νὰ κινηθῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ διότι ὁ Χριστὸς τὸ ὑπεσχέθη. Ἄλλ' ὁ βράχος ἔμεινε ἀκίνητος, καὶ μόνον ἰέραξ κατῆλθε καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς του.

Μίαν ἄλλην ἡμέραν ἐσήκωσε μίαν ἔχιδναν καὶ τὴν ἐκράτησεν εἰς τὰς χεῖρας του, ἀπαγγέλλων τὸ εὐαγγελικὸν ρητόν, κατὰ τὸ ὅποιον οἱ ὄφεις δὲν βλάπτουν τοὺς πιστοὺς. Ἐν τούτοις ἡ ἔχιδνα τὸν ἐδάγκασε καὶ μόλις ἐσώθη ἀπὸ μακρὰν ἀσθένειαν προξενηθεῖσαν ἐκ τούτου.

Ὁ ἰατρὸς τὸν συνεβούλευσε ν' ἀφήσῃ αὐτὰς τὰς

τρέλλας, νὰ εὗρη καμμίαν ἐργασίαν εἰς κανὲν ἄλλο πῆρος ὅπου νὰ μὴ γνωρίζουν τὰς ἰδιοτροπίας του καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ εὗρη μίαν καλὴν σύζυγον, ἢ ὅποια νὰ τὸν συμμαζεύσῃ. «Αὐτό, παιδί μου, νὰ κάμῃς. Ἄλλην ἐλπίδα δὲν ἔχεις», τοῦ ἐπανελάμβανεν ὁ ἀγαθὸς ἰατρὸς.

— Ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωκεν ἄλλας ἰδέας, ἀπαντᾷ ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ ὀφείλω νὰ τὰς ἀκαλουθῶ.

Ὁ ἰατρὸς κατόπιν ἔλεγεν ὅτι ἦτο πολὺ συγκινημένος ἀπὸ αὐτὸ τὸ περίεργον κρᾶμα γλυκύτητος καὶ ἐκκεντρικότητος αὐτοῦ τοῦ νέου.

Ἡ ἀποτυχία τῶν πειραμάτων τούτων τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τοὺς ὀλίγους ὁμοιδεάτας του, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἓνα ἐπιστήθιον φίλον του ὁ ὅποιος ἦτο ὡς ἀδελφὸς του, βαθύτατα δὲ ἐθλίβε αὐτὸν τὸν Ἐμμανουήλ. Ἐπὶ τέλους ἡμέραν τινὰ ἐξεφράσθη ὡς ἐξῆς: «Φίλοι μου, τώρα ἐννοῶ πλέον τί συμβαίνει καὶ σὰς συσταίνω αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀποτυχιῶν μας· τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν κατὰ γράμμα. Οἱ νόμοι τῆς φύσεως εἶνε ὑπέρτατοι, καὶ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τοὺς ἀλλάξῃ οὔτε αὐτὴ ἡ πίστις. Ἀρχίζω νὰ συμπεραίνω ὅτι μέγα μέρος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ εἶνε παραβολὴ καὶ ἀλληγορία, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε, ὅπως τὸ εἶπε, ἀκρογωνιαίος λίθος, ἀλλ' ὄχι ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα καὶ ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν εἶνε νὰ διεξαγάγωμεν τὸ ἔργον κατὰ τὸ πνεῦμα Του, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἰδικὸν μας τρόπον, καὶ ὄχι προσπαθοῦντες ἀπλῶς νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τὰς πράξεις του».

Κατόπιν τῆς ἡμέρας ταύτης παρετηρήθη ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ ἦτο κάπως ἀνήσυχος. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καιρὸν τοῦ παρουσιάσθη μία εὐκαιρία νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας ὡς βοηθὸς εἰς ἓν ξυλουργεῖον, μὲ καλὸν ὅπως-δήποτε ἡμερομίσθιον. Εὗρηκε μάλιστα ἐργασίαν καὶ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του εἰς τὸ αὐτὸ ξυλουργεῖον. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπὸ τὴν Σμύρνην, καθὼς ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ ξυλουργεῖον τοῦ πατρὸς του, ἀπήντησε τὸν Ἐπίσκοπον διερχόμενον ἐφ' ἀμάξης.

— Τί κάμνεις, Μανώλη; Δὲν φαίνεσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τώρα, εἶπεν ὁ Πολύδωρος σταματήσας τὴν ἀμαξάν.

— Πανιερώτατε, τὸ γνωρίζετε δὲν πηγαίνω ἔς τὴν ἐκκλησίαν πλέον.

— Ἐχεις καμμίαν ἀποκάλυψιν κατ' εὐθείαν διὰ λογαριασμόν σου; ἠρώτησεν ὁ Ἐπίσκοπος μὲ σαρδονικὸν γέλωτα.

— Ὁχι, πανιερώτατε, ἀπλῶς ἐρευνῶ τὴν ἀλήθειαν.

— Δὲν σοῦ φθάνουν τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας μας;

— Ὅσον διὰ τὰ τῆς συνειδήσεώς μου, πανιερώτατε, μόνον εἰς τὸν Θεὸν ἔχω νὰ δόσω λόγον.

— Καὶ δὲν ἐδιώρισεν ὁ Θεὸς τὸν Ἐπίσκοπόν σου διὰ νὰ λαμβάνῃς τὰς ὁδηγίας του;

— Νὰ σὰς πῶ, πανιερώτατε, ἀπήντησεν ὁ Ἐμμανουήλ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν. Δὲν παραδέχομαι ὅτι ὁ Θεὸς σὰς ἐδιώρισε διὰ νὰ ὀδηγήτε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως τὴν κατεστήσατε τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτὴ εἶνε ἀπλῶς τὸ παλαιὸν ἱερατεῖον, ὅπως ὑπῆρχε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶδα τὴν Ἐκκλησίαν μας νὰ θυσιάσῃ τὸν Μαρμαρινὸν χάριν τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶδα νὰ μεταχειρίζεται τοὺς πτωχοὺς ὡς ἀδελφούς...

— Τοὺς πτωχοὺς! διέκοψεν ὁ Ἐπίσκοπος ὑπεροπτικῶς· τί μοιραῖς λέγεις, ἀνόητε; Διὰ τοὺς πτωχοὺς ὑπάρχουν φιλάνθρωποι, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοὺς διδάσκει νὰ ὑπομένουν.

— Ὁ πανιερώτατε, οἱ πτωχοὶ τῆς ἐποχῆς μας εἶνε οἱ λεπροὶ περὶ ὧν ὀμιλεῖ τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ ποῖοι ἀπὸ σὰς τοὺς χριστιανικωτάτους ἱερεῖς συναναστρέφονται αὐτούς; Ποῖος ἀπὸ σὰς διαβλέπει ἀνθρώπον εἰς τὸν ὑπηρέτην καὶ τὸν ἐργάτην; Ποῖος διαβλέπει ψυχὴν εἰς τὸν ἀνθρώπον;

— Σ' ἐκατάλαβα ἐπὶ τέλους, ἀνέκραξεν ὁ Ἐπίσκοπος. Εὗρηκα τὸ ἀπόκρυφον τῶν διαλογισμῶν σου. Ἐχεις

οἴησιν καὶ θέλεις νὰ εἶμεθα ὅλοι ἴσοι, νὰ λείπουν αἱ διακρίσεις, χειρώναντες καὶ τραπεζίται ἕνα.

— Αὐτὸ ἀκριβῶς, πανιερώτατε. Ἐὰν εἰσθε ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ν' ἀνέχεσθε διακρίσεις.

— Θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ τί εἶνε τὸ καλλίτερον διὰ σέ; ἠρώτησεν ὁ Ἐπίσκοπος μὲ ἄκραν ἠσυχίαν.

— Ναί, πανιερώτατε, ἀπήντησεν ὁ Ἐμμανουὴλ μὲ ἄκραν προθυμίαν ν' ἀκούσῃ.

— Μαστίγωσις.

Οὐδεὶς εἶδε ποτὲ τὸν Ἐμμανουὴλ θυμωμένον ἀφ' ὅτου ἦτο μικρός. Τὸ ἦθος τοῦ ἦτο γλυκύτατον καὶ ἡ αὐτοκράτησις τοῦ ἐθεωρεῖτο θαῦμα. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν καὶ ἐθύμωσε καὶ ἐλησμόνησε ν' αὐτοκρατηθῆ.

— Ὁ Θεὸς θὰ σὲ πατάξῃ, κεκοιμημένε τάφῳ, ἀνέκραξε μετὰ σφοδρότητος. Σὺ εἶσαι ἐπίσκοπος κύριε, καὶ ἐγὼ εἶμαι πτωχὸς υἱὸς ἐνὸς ξυλοουργοῦ, ἀλλὰ σὲ περιφρονῶ μὲ βαθυτέραν περιφρόνησιν ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν μὲ τὴν ὁποίαν ἐπεριφρόνησες ἐμέ!

Ἦψωσε τὴν χεῖρα του, ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, μὲ κίνησιν παράδοξον καὶ πλήρη θέρμης. Κατόπιν ἔστρεψε καὶ εἰσήλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὃ δὲ Ἐπίσκοπος ἀπήλθεν ἀσπονδότερος τοῦ συνήθους. Ἐτιμώρησε μάλιστα καὶ τὸν γέρω Δασυδογλοῦν, τὸν πατέρα τοῦ Ἐμμανουήλ, διότι τοῦ ἀπήρσε τὴν ἐργασίαν καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν συκοφαντῆ ὥστε νὰ καταστρέψῃ καὶ τοὺς δύο.

Γ'

Νέος βίος ἤνοιξε διὰ τὸν Ἐμμανουὴλ ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ νοῦς του ἦτο ὡσεὶ σκάφος χωρὶς ναύκληρον. Διετελεῖ εἰς πέλαγος ἀμφιβολιῶν καὶ τὸ μόνον ὀριστικὸν εἰς τοὺς διαλογισμοὺς του ἦτο ἡ ἐντύπωσις περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα, πᾶν βῆμα τοῦ ἦτο ἀποτυχία. Δὲν παρημέλει ὅμως νὰ καλλιερῆ τὸ πνεῦμα του καὶ ἐδιάβαζε ἐπισημονικὰ ἐγχειρίδια καὶ ἐζήτησε πληροφωρίας καὶ γνώσεις πανταχόθεν. Ἦτο ἐκ φύσεως εὐφυῆς καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς ὀλίγον καιρὸν ἔμαθε πολλά. Τὰ πολιτικὰ ζητήματα τὰ παρηκολούθει, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα του ἀνησύχει περὶ τῆς τύχης τῶν ὁμάδων τοῦ λαοῦ καὶ ἠγανάκτει διὰ τὸν κομματισμὸν καὶ τὴν φραυλότητα τῶν πολιτευομένων.

Ἰδίως τὸν ἐθλίβεν ἡ ἐγκατάλειψις εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο οἱ ἐργάται καὶ προέβλεπε δεινὰς ἡμέρας συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ τῆς πλουτοκρατίας.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ καιρὸς διέβαινε, μέχρις οὗ μίαν ἑσπέραν ἐξεφράσθη ὡς ἐξῆς: «Φίλοι μου, ἐπὶ τέλος ἀρχίζω νὰ βλέπω φῶς. Ἐχω πλέον πεισθῆ ὅτι τὸ μόνον νόημα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀνθρωπισμὸς καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐὰν ὁ Χριστὸς ἦρχετο σήμερον εἰς τὸν κόσμον, ἀπλούστατα θὰ ἐπεδίδατο εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων διὰ νὰ ἀνυψώσῃ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν ὅλην κοινωνίαν. Θὰ εἰργάζετο πρὸς κατάλυσιν τῆς πλουτοκρατίας ἡ ὁποία εἶνε ὁ μέγας καρκίνος ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων θεσμῶν. Θὰ ἠσπάζετο τὰς ἐπισημονικὰς ἀληθείας, καὶ θὰ ἐδίδασκεν ὅτι ὅστις θέλει νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴν του πρέπει νὰ ἐργασθῆ πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ ἐργάτου. «Φίλοι μου, σὰς λέγω καὶ νὰ τὸ ξεύρατε, ἐντὸς τῆς ψυχῆς μου ζῆ καὶ κραταιοῦται ἡ πίστις τοῦ κοινωνισμοῦ, ὃ δὲ σκοπὸς μου ἀπὸ τώρα θὰ εἶνε νὰ ὑπηρετῶ τὴν Ἀνθρωπότητα κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Ἐπιστήμης».

Μὲ αὐτὴν τὴν νέαν τροπὴν τῶν σκέψεών του ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ ἐν νυκτερινὸν σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συνεχέντρονον ἐμόφρονας, καὶ ὅσοι ἦρχοντο ἦκουον διδάγματα περὶ ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης.

Τὸ οἴκημά του ἦτο εἰς μίαν ὄψαράν ὁδὸν τῆς Νεαπόλεως. Ἀπέναντι κατῳκεῖ μίαν νεαρά γυνή, κάπως ἐλευθεριάζουσα, ὀνόματι Μαρία Πανταζῆ. Εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα ὁ ὄμιλος τῶν νεαρῶν ἐρευνητῶν ὠφελετὴν τὴν ζωὴν τοῦ Ἐμμανουήλ.

Εἰς τὸ ἀθλιὸν οἴκημά του ὁ Ἐμμανουὴλ ἠσθένησε βαρέως, καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος ἦτο ἠναγκασμένος, ὡς

ἐκ τῆς ἐργασίας του, νὰ τὸν ἀφήνῃ μόνον, πολλάκις καὶ δώδεκα ὥρας ἐξακολουθητικῶς. Ἀλλ' ἡ Μαρία Πανταζῆ τὸν ἐλυπήθη καὶ τὸν περιέθαλψε, καὶ διὰ τῆς νοσηλείας τῆς τὸν ἐθεράπευσε. Τοιοῦτοτρόπως προέκυψεν αἰσθημα ἀλληλεγγύης καὶ ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ τοῦ ὀμίλου καὶ τῆς Μαρίας. Ἀπὸ αὐτὸ ἐξήλθε καὶ ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ συναναστρέφετο γυναῖκας ἐλευθερίων ἠθῶν.

Πέριξ τῆς συνοικίας ὑπῆρχον διάφορα κακοποιὰ στοιχεῖα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνας, ὀνομαζόμενος Γιακουμῆς, πολλάκις ἠμθῆς εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ λωποδυσίᾳ. Ἦτο ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀποστρέφονται οἱ καθὼς πρέπει κύριοι τῆς πεπολιτισμένης κοινωνίας, καίτοι αὐτοὶ εἶνε τὸ ἀλοχος τῆς καὶ τὸ ἀποκρυφον ἔλκος τῆς. Μίαν ἑσπέραν ἔλεγε ὁ Γιακουμῆς εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ χαριεντιζόμενος ὡς συνήθως, ὅτι δὲν εἶχεν ἐργασίαν καὶ ἐσκέπτετο νὰ κινηθῆσθαι.

— Κακὸν ἐπάγγελμα, ἡ λωποδυσία, εἶπεν ὁ Ἐμμανουήλ.

— Ἀλλὰ ἐπάγγελμα ὁποῦ τὸ ξεύρω καλά. Τὸ ἔχω στὰ δάκτυλα, ἀπήντησεν ὁ λωποδύτης γελῶν. Ἐπειτα νὰ σοῦ εἰπῶ ἡ πείνα εἶνε χειρότερον ἐπάγγελμα.

— Καλὰ λοιπὸν, ὅσον νὰ μάθῃς κανὲν καλλίτερον ἐπάγγελμα μένε μαζύ μας. Ἀπ' ὅτι ἔχομεν, εἶπεν ὁ Ἐμμανουήλ.

Τοιοῦτοτρόπως προσετέθησαν εἰς τὸν ὄμιλον ἕνας μετανοημένος λωποδύτης καὶ μίαν μεταμελημένη πόρνη. Πολλοὶ ἔκαμαν πικρὰς παρατηρήσεις εἰς τὸν Ἐμμανουήλ ὁ ὁποῖος ὁμως ἀπήντα πάντοτε:

— Ἐκαμὰ ἀκριβῶς ὅτι θὰ ἔκαμνε καὶ ὁ Χριστός.

Ἡ Ἀστυνομία ὁμως δὲν ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης. Κατὰ συνέπειαν ἐγένεον παράπονα εἰς τὸν ἐργοστασιάρχην ὁ ὁποῖος προσκαλέσας τὸν Ἐμμανουήλ καὶ τὸν φίλον του τοὺς ἐπληροφόρησεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ἐργασία δι' αὐτοὺς εἰς τὸ κατάστημά του. Εὐρέθησαν λοιπὸν καὶ οἱ δύο εἰς τοὺς δρόμους χωρὶς λεπτόν, ἀλλ' ὁ Ἐμμανουήλ ἦτο ἀτάραχος. Εἶπεν εἰς τὸν Γιακουμῆν καὶ εἰς τὴν Μαρίαν ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ, ὅτι-δήποτε καὶ ἂν συμβῆ. Ἡ βιοπάλη ἤδη ἦτο δεινή, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅτι καὶ ἂν εἶχον τὸ ἐπώλησαν, ἀκόμη καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης των. Ὅταν ὅμως τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς τὸ χεῖριστον σημεῖον, ὁ Ἐμμανουήλ λαμβάνει μίαν ἐπιστολὴν ἐγκλείουσαν ἐν χαρτονόμισμα τῶν ἑκατὸν δραχμῶν, μὲ τεμάχιον χάρτου φέρον τὰς λέξεις: «Ἀπὸ ἕνα φίλου». Ποῖος τὸ ἐστείλειν οὐδέποτε ἐγνώσθη, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ μαντεύσουν ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ φίλος. Ἀμέσως ὕστερα ὁ Ἐμμανουήλ καὶ οἱ φίλοι του εὗρον ἐργασίαν, ὃ δὲ Γιακουμῆς καὶ ἡ Μαρία ἐξηκολούθησαν νὰ συμβιώσῃ μὲ αὐτοὺς.

Μόλα ταῦτα τὸ εἶδος τοῦ βίου τοῦ ὁποῖον ἔκαμνε ὁ Ἐμμανουήλ δὲν τοῦ ἔφερε φίλους. Ἀπ' ἐναντίας καθὲ ἡμέραν καὶ νέος ἐχθρὸς ἐπαρουσιάζετο, μέχρις οὗ κατήντησε νὰ εὐρίσκεται μεταξὺ ἐχθρῶν. Παρηκολούθει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτῶν. Μάλιστα συνέδεσε σχέσεις μὲ τοὺς ὁργανωτὰς τῆς Διεθνούς, καὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν θεμελίωσίν τῆς, ὅπως ἀπεδείκνυον αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἐλάμβανε ἀπὸ τὸ Λονδῖνον καὶ αἱ ὁποῖαι ὠμολόγουν ὅτι αἱ συμβουλαὶ του πολὺ τοὺς ἐνεψύχωνον.

Μίαν ἑσπέραν ὁ Γιακουμῆς, ὁ ὁποῖος εἶχεν εὗρει κάποιαν ἐργασίαν, εἰσήλθεν εἰς τὸ νυκτερινὸν σχολεῖον μεθυσμένος, καὶ ἔκαμε θόρυβον καὶ μολονότι ὁ Ἐμμανουήλ τὸν καθησύχασε, κτυπηθεὶς πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γιακουμῆ. Ἡ ἀστυνομία προσελκυθεῖσα ἀπὸ τὸν πάταγον εἰσήλθε καὶ συνέλαβε τὸν Ἐμμανουήλ καὶ τὸν ἐπιστήθιον φίλον του καὶ τοὺς ἔκλεισεν εἰς τὸ κράτητήριον, ἐνθα καὶ διενυκτέρευσαν. Αἰτία ἐξητεῖτο καὶ ἐπομένως οἱ δύο φίλοι κατεδικάσθησαν εἰς φυλάκιαν δύο μηνῶν. Απογοητεύσεις ὡς αὐταὶ ἦσαν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων δυσκολιῶν τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ διεξαγάγῃ ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ ἀφύπνι-

σις τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου. Ἐπανειλημμένως ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους εἶχεν ἔξαγάγει ἀπὸ τὸ σκότος καὶ ἀπὸ τὸν βόρβορον τῆς ἰδιοτελείας ἢ τῆς ἀπαθείας, αἴφνης ἐπανέπιπτον εἰς τὰς προτέρας τῶν τάσεις, ἢ ἐστρέφοντο καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τὸν ὁποῖον μάλιστα κατηγοροῦν ὡς ἐγωῖσθην, ἢ ἄθεον ἢ ἰδεολόγον, ἢ ἀπειλοῦντα διὰ τῶν ἰδεῶν του νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐνας πλούσιος, πολὺ φιλόανθρωπος, αἴφνης συνέδεσε φιλίαν μὲ τὸν Ἐμμανουήλ, διότι παρηκολούθει τὰ διδάγματά του καὶ ἦτο θιασώτης τοῦ ἔργου του. Ἐλεγε λοιπὸν ὅτι καλῶς θὰ πράξῃ ὁ Ἐμμανουήλ νὰ ἔχη τὸν ἀέρα ἐνὸς ἰσχυροῦ ἐκατομμυριοῦχου διὰ νὰ ἐφελκύνεται ὁ λαός. Πράγματι ὁ Ἐμμανουήλ ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὰ πολυτελεῖα σαλόνια τοῦ ὑποστηρικτοῦ του, ἀλλὰ ἐκινδύνευσε νὰ πάθῃ ἀπὸ ἀσφυξίαν ἐν μέσῳ τῆς χλιδῆς. Ἡ σύζυγος τοῦ ἐκατομμυριοῦχου, ἀνεγνώρισε τὸν Ἐμμανουήλ ὡς μέγαν νοῦν, ἀλλ' ὅταν ἤλθεν εἰς τὸ οἶκμά του εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ ἀνεκάλυψε τὸ παρελθὸν τῆς Μαρίας, ἀπῆλθεν ὀργισμένη καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔληξεν ἡ σχέση τῶν Ἐμμανουήλ μετὰ τοῦ ἐκατομμυριοῦχου.

Δ

Κάποτε ὁ Ἐμμανουήλ ἐπήγαιεν εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, διὰ νὰ διαδίδῃ τὰς ἰδέας του. Τὸ μέγα του κήρυγμα ἦτο τὸ περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀφυπνισθοῦν καὶ νὰ ὀργανωθοῦν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις, διότι προέβλεπε μεγάλα συμβάντα. Ἐδίδασκε διηλεκτικῶς ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δεόν νὰ ἔχη οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐργάζεται παραγωγικῶς, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἐγγυηθῇ τοῦτο. Ἦτο ὁμως φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κάποτε ἐπετίθεντο κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐκακοποιοῦν, ἀκόμη καὶ ἐργάται. Φονεῖς δὲ καὶ κλέπτοι εὗρισκον περισσοτέραν εὐνοίαν παρὰ αὐτός. Ὅτε, μετὰ τὸν γαλλογερομανικὸν πόλεμον, ἀνεκρηύχθη ἐν Παρισίαις ἡ Κομμουνὰ, ὁ Ἐμμανουήλ μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἔργον της καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Μετ' αὐτοῦ ἐπήγε καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος του, καθὼς καὶ ἡ δυστυχῆς, ἀλλ' ἀφωσιωμένη, πιστὴ καὶ πλήρης στοργῆς Μαρία. Ἐκεῖ ὁμως ὅπου ἐφθασαν, μὲ ὅλα ὅσα ἐπράξαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἄλλοι ὁμόφρονες, τὸ αἷμα ἐχύθη κρουνηδὸν καὶ ἐκάλυψε τὴν Ἐλευθερίαν μὲ αἰσχύνῃ, εἰς δὲ τὴν σύγχυσιν ἢ ὁποῖα ἐπηκολούθησεν, ἡ Μαρία ἐτυφεκίσθη ὡς pétroleuse, ἐνῶ ἐνοσηλευε τραυματίας. Οἱ δύο φίλοι τὴν ἔθαψαν φιλοστοργῶς, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν σκληρὰν ἀνάμνησιν τοῦ πένθους τῶν.

Ἐν Ἀθήναις πλέον ὁ Ἐμμανουήλ ἀπέκτησε φήμην ἀναρχικοῦ, ἀνατροπέως, μηδενιστοῦ, ἀθέου, μασόνου, ἀφιλοπάτριδος καὶ καθεξῆς, διότι τὸ ὄνομα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῆς Κομμουνῆας εἶχε τρομάξει ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐνας σύλλογος εἶχεν ἰδρυθῆ ἀπὸ φοιτητὰς καλῶν οἰκογενειῶν, καὶ ὀνομάσθη «Ρήγας Φεραῖος», ὁ δὲ Ἐμμανουήλ διὰ μέσου ἐνὸς συγγενοῦς του φοιτητοῦ προσεκλήθη νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Συλλόγου. Ἦτο ὅλη ἡ ἐκλεκτὴ κοινωνία συνηγμένη, καὶ οἱ πατριῶται εἶχον ν' ἀπαγγείλουν φλογεροὺς λόγους περὶ τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Σοβαρὸς ὅπως πάντοτε ἦτο ὁ Ἐμμανουήλ, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἡ σοβαρότης τοῦ ἡθους του ἐφθάνεν εἰς βαθμὸν μελαγχολίας. Ἦτο ὡς μάρτυς φερόμενος εἰς τὸν θάνατον. Ἐσφιγξέ τὴν χεῖρα τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του καθ' ἣν στιγμήν ἀνήρχεται εἰς τὸ βῆμα καὶ τοῦ εἶπε :

«Εἶμαι περιλυτὸς Γιάννη, δὲν ἤξεύρω τί ἔχω. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ, ὑπῆρξες πάντοτε ἀληθινὸς φίλος εἰς ἐμέ».

Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν καθισμάτων ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος ὁ ὁποῖος παρεπιδήμει ἐν Ἀθήναις κατορθώσας διὰ τῶν πολιτευομένων σπουδαίας χορηγίας, διορισμοὺς καὶ ἄλλα ὠφελήματα ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν εὐνοουμένων του. Μόλις ἤρχισεν ὁ Ἐμμανουήλ νὰ

ὁμιλῇ, ἀπερίγραπτος ἔξεργάγη θόρυβος. Φωναί, ἀποδοκιμασίαι, συριγμοί, ποδοβολητός. Τὸ πανδαιμόνιον αὐτὸ ἐκόπασε μόνον διὰ τὸν Ἐπίσκοπον ἠγέρθη καὶ ἀποταθείς εἰς τὸ ἀκροατήριον εἶπε : «Ἡ ἀναίδεια αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀπίστευτος. Ἐγὼ τὸν γνωρίζω, καὶ σὰς πισταίνω νὰ τοῦ δεῖξετε ὅτι ἐχθροὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως δὲν ἔπρεπε νὰ τολμοῦν νὰ ἐμφανίζωνται εἰς ὁμίγυριν τιμῶσαν τὴν μνήμην τοῦ Ρήγα Φεραῖου.»

Ἰσως, — ὡς τοῦ γίνῃ αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη ἀν τὴν ἀξίῃ — ἴσως νὰ μὴ ἐσκόπευεν ὁ Πολύδωρος νὰ φέρουν οἱ λόγοι του τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἔφεραν. Ἀλλ' ἅμα εἶπε τὴν τελευταίαν λέξιν δέκα δώδεκα ἄνθρωποι ὤρμησαν πρὸς τὸ βῆμα ἐνθα ὁ Ἐμμανουήλ ἴστατο ὄχρὸς καὶ ἐντὸς ἐνὸς δευτερολέπτου τὸν ἔρριψαν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν. Ἦσαν κύριοι τοῦ πεδίου καὶ ἐνῶ αὐτὸς κατέκειτο εἰς τὸ ἔδαφος ἀναίσθητος, ἕνας ἐκ τῶν ἐπιδραμόντων, ἐξερεύγων φρικτὴν βλασφημίαν, τὸν ἐλάκτισε δις εἰς τὴν κεφαλὴν. Αἴφνης ψίθυρος ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὅλοι ἀπεσύροντο ὀλίγον, τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, καὶ ὡσεὶ διὰ μαγείας ὅλοι οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐφυγον γενόμενοι ἄφαντοι. Ὅταν πάλιν ἠνάφθησαν τὰ φῶτα, ὁ πιστὸς φίλος του Ἰωάννης ἐπήγε νὰ τὸν ἀνεγείρῃ — ἀλλ' εἶχεν ἐκπνεύσει.

Ὁ ἀνὴρ ὁ ὁποῖος ἔζησε βίον κατὰ Χριστὸν περισσότερο οἰουδῆποτε ἄλλου ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ, ἔθανατώθη ὑπὸ διηγήσεως Χριστιανῶν συνελθόντων ἐν ὀνόματι πίστεως καὶ πατρίδος. Οὕτω πάντοτε ὁ κόσμος ἀπαρνείται τοὺς ἀρίστους τοῦ ὁσάμης ἐμφανίζονται.

Ὁ ἀφηγούμενος ταῦτα εἶμαι ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἐμμανουήλ, Ἰωάννης. Ὁ θάνατός του μὲ ἀφήκεν ὄχι μόνον βαρυαλγῆ, ἀλλὰ καὶ ἀβέβαιον ὅπως ἐκεῖνος εἰς τὰ πρῶτα του ἔτη, ὁ νοῦς μου εἶνε ὡσεὶ σκάφος ἀνευ ναυκλήρου καὶ ἀνευ ἀγκύρας. Πανταχοῦ βλέπω τριγύρω μου τὸν ἀγριὸν ἀνταγωνισμὸν, καὶ οὐδαμοῦ τὴν Χριστιανικὴν ἀρωγὴν καὶ ἀντίληψιν ὑπὲρ τῶν κοπιόντων καὶ πεφορτισμένων. Πανταχοῦ λατρεύονται τὰ δόγματα, ἀλλ' οὐδαμοῦ κατανοεῖται ὁ Χριστός. Καὶ ἐρωτῶ αὐθις καὶ αὐθις. — Ποῦ κεῖται ἡ ἀλήθεια — εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν μὲ τὰς πατριὰς της καὶ τὸν ἐξοβελισμὸν παντὸς ἀνισχύρου στοιχείου, ἢ εἰς τὴν σοσιαλιστικὴν ἀδελφωσύνην τὴν ὁποῖαν ἐδίδαξεν ὁ Ἰουδαῖος ξυλουργὸς ἐκ Ναζαρέτ ; Ποῖος θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ; Ποῖος θὰ μοῦ διαλευκάνῃ αὐτὴν τὴν σκοτεινὴν ἀπορίαν ;

Δύο βιβλία τῆς πριγκηπίσσης Καρατζᾶ ἔλαβον καθ' ἣν στιγμήν συνεπληροῦμεν τὸ τεῦχος τοῦτο. Ἐλπίζομεν βραδύτερον νὰ δώσωμεν ἑκτενὴ περιγραφὴν αὐτῶν. Τὸ ἓν εἶνε περὶ τῆς μυχιολογικῆς σημασίας τῶν ἐπτὰ Μυστηρίων, τὸ δ' ἄλλο περὶ τῶν ἀρχαίων Θεραπευτῶν. Ἀμφότερα πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἔργα. Τὸ δεύτερον εἶνε διάλεξις γενομένη ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τῆς πριγκηπίσσης Καρατζᾶ, τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ὅτε ὁ διευθυντὴς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἶχε τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύῃ.

Ἡ ἀγάπη τοῦ χημάτος εἶναι σημεῖον ἐλλείψεως σθένους, διότι προέρχεται ἀπὸ τὸν φόβον μὴ εὐρεθῶμεν ἀνευ τῶν ἀναγκαιῶν τοῦ βίου ἢ μήπως ἀπολέσωμεν ὅ,τι ἔχομεν. Ἀλλ' ὁ ἔχων σθένος εἶναι ἀπηλλαγμένος τοῦ τοιοῦτου φόβου καὶ ἐπομένως δὲν ἐκιδιώκει χημάτα ὡς τὸ πρῶτιστον ἀγαθόν, οὔτε τὰ φυλάττει ζηλοτύπως ἀν τὰ ἔχη. Οἱ κεφαλαιοῦχοι ὄντες τέκνα τοῦ φόβου εἶναι κατ' οὐσίαν πένητες, διότι οὐσία τοῦ πλοῦτου εἶναι ἡ ἀφοβία. — Elisabeth Towne.

Περὶ οὐσίαν ἀνω τῶν 100,000 δραχμῶν εἶναι ἔργλημα Η. George.

1 The esoteric meaning of the Seven Sacraments, by Princess Karadja.

1 The Ancient Therapists, by Princess Karadja.